

TAMPEREEN YLIOPISTO

Koulutusta kaikille

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus aikuisopiskelijan kokemana
monikulttuurisessa opintoryhmässä

Kasvatustieteiden yksikkö

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma

JOHANNA HARJULA

Tammikuu 2015

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

JOHANNA HARJULA: Koulutusta kaikille. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus aikuisopiskelijan kokemana monikulttuurisessa opintoryhmässä.

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma, 54 sivua, 4 liitesivua

Tammikuu 2015

Kasvatustieteen Pro gradu on kvalitatiivinen tutkimus aiheesta, maahanmuuttajien kokemuksia tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta aikuiskoulutuksessa opiskellessa. Tutkimuksessa etsittiin vastausta kysymyksiin: Mitä tarkoittaa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen koulutus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa? Toteutuuko yhdenvertaisuus ja tasa-arvo maahanmuuttajien keskuudessa ammatillisessa aikuiskoulutuksessa? Tutkimuksen tavoitteena oli perehtyä kasvatustieteelliseen uudehkoon ilmiöön aikuiskoulutuksen nykytilanteessa ja koostaa kokonaiskuvaa vallitsevasta monikulttuurisesta aikuisopiskelusta.

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteluin kevään 2014 aikana aikuiskoulutuskeskuksessa opiskelevien aikuisten keskuudesta kahdesta eri opintoryhmästä: kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen opiskelijoilta ja ammattiopinnot aikuisopiskeluna aloittaneiden monikulttuurisesta ryhmästä. Haastatteluin kerätty aineisto analysoitiin ja tulkittiin kvalitatiivisin metodein. Analysoinnin ja tulkinnan tavoite oli selvittää aikuisopiskelijoiden henkilökohtaiset kokemukset antaen tutkimukseen osallistuneille tilan omansaaseen keskusteluun. Litteroidut haastattelut analysoitiin ja jaoteltiin haastattelurungon sekä haastatteluissa kerrottujen teemojen mukaan. Teemoittelun lisäksi aineistoa vertailtiin eri opintoryhmien vastausten kesken sekä etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Lopulta aineistosta koostettiin kaksi tyyppitarinaa mahdollistamaan aineiston kattavan analysoinnin ja tulkinnan monimuotoisuuden.

Tutkimus tuotti tapauskohtaisen yleistyksen maahanmuuttajien tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta aikuisopiskelusta. Haastatteluissa kerrottiin, että opettajien välitön suhtautuminen ja opiskelijan arvostaminen miellettiin perin suomalaisiksi ilmiöksi. Mainittiin myös, että on yllättävää miten paljon kyseisiä teemoja tutkitaan ja miten paljon näiden asioiden olemassaoloon resursoidaan voimavaroja. Maahanmuuttajat arvostivat myös suomalaisiksi koettua pietteillä ongelmakohtiin perehtymistä ja asioiden avointa ja julkista käsittelyä. Mielipiteen ilmaisun ja sananvapauden myötä on epäkohtien esiin tuominen mahdollista ja tilanteet, vaikka ne koettiin olevan hyvällä eurooppalaisella tasolla, korjataan ja korjattuakin tilannetta seurataan ja korjataan uudelleen.

Avainsanat: aikuiskoulutus, aikuisopiskelija, elinikäinen oppiminen, maahanmuuttaja, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TASA-ARVO JAYHDENVERTAISUUS AIKUISKOULUTUKSESSA	7
2.1	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS	7
2.2	MAAHANMUUTTAJIEN AIKUISKOULUTUS	11
2.2.1	<i>Kotoutumiskoulutus</i>	17
2.2.2	<i>Ammattitutkintoon johtava aikuiskoulutus maahanmuuttajille</i>	19
3	TUTKIMUS TEHTÄVÄ	22
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	24
4.1	AINEISTON KERUU	24
4.2	ANALYSOINTI	27
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
5.1	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS	32
5.2	AIKUISOPISKELIJA, TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS	34
5.3	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS KIELITAIDON AVULLA	35
5.4	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS AMMATTIOPINTOJEN MYÖTÄVAIKUTUKSELLA	37
5.5	TASAVERTAISUUS JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN	38
5.6	VERTAILEVAA TARKASTELUA	40
6	TUTKIMUKSEN POHDINTA	45
6.1	TUTKIMUSPROSESSI	45
6.2	TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	47
	LÄHTEET	50

1 JOHDANTO

Nykyään puhutaan yhdenvertaisuudesta ja laaditaan erilaisia yhdenvertaisuussuunnitelmia ja –ohjelmia. Kiinnostavaksi yhdenvertaisuuden merkityksen kasvatustieteellisessä keskustelussa tekee se, että monikulttuurinen koulutus on melko nuori ilmiö suomalaisessa yhteiskunnassa. Monikulttuurinen Suomi koetaan niin kuin kulttuurien monimuotoisuus olisi uutta ja ennen kokemattomaa. Uutta tilanteessa on maahanmuuttajien kulttuurin ja paikallisen kulttuurin yhteen sovittaminen. Tulevaisuudessa todennäköisesti myös työperäinen maahanmuutto tulee lisääntymään Suomeen. Aiemminhan Suomesta lähdettiin paremman elämän toivossa Ruotsiin Yhdysvaltoihin ja muihin maihin

Suomalainen yhteiskunta perustuu vahvan koulutuksen myötä saavutettuihin muodollisiin pätevyyskriteereihin osallistua täysivaltaisena jäsenenä yhteisön toimintaan. Sosio-ekonomisen taustan vaikutus oppimiseen on osin tunnustettu (Kiuru & Ihalainen 2013; Niessen & Huddleston 2010, 134). Koulutukseen on ladattu paljon odotuksia niin taloudellisia kuin yksilöä kasvattaviakin. Suomalainen ja länsimainen eetos perustuu koulutusta kaikille tematiikan pohjalle ja tämä aatemalli on muotoutunut osaksi kunkin suomalaisen omaa ajatuspohjaa, koulutus on vastaus kaikkeen.

Elinikäisen oppimisen neuvosto on linjannut toimintasuunnitelmansa vuosille 2015–2015 neljän eri pääkohdan mukaan. Yksi näistä kohdista on oppimisen eri elämänvaiheissa mahdollistaminen monin eri tavoin kuten joustavin koulutuspoluin ja erilaisten opintojen ohjausprosessien käyttämällä – tutkinnot valmiiksi. Tässä toimintasuunnitelmassa on suoraan mainittu maahanmuuttajien koulutuksen ja opiskelun merkitys elinikäisen oppimisen yhtenä osa-alueena. (Oppimisen iloa läpi elämän 2012, 2.)

Koulutuksen ja kasvatuksen kentille alkoi ilmestyä yhdenvertaisuusohjelmia 2000-luvulla. Onko yhdenvertaisuudella ja tasa-arvolla paikka suomalaisessa yhteiskunnassa, erityisesti aikuiskoulutuksen kentällä. Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää mitä yhdenvertaisuus koulutuksessa, aikuiskoulutuksessa tarkoittaa kohdistuen tutkimuksen käsittämään ammatillisen aikuiskoulutuksen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja suomalaisten opiskelijoiden kokemusta yhdenvertaisuudesta opiskelussaan. Onko kaikilla yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella, niin kuin edellytetään tapahtuvan. Tämän lisäksi tutkimuksessa kohdistetaan

mielenkiintoa yksilön kokemukseen tasa-arvon toteutumisessa omassa elämässään maahanmuuttajana aikuiskoulutustilanteissa.

Maahanmuuttajien elämä Suomessa on monien tieteellisten tutkimusten kohteena. Varsinkin maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen liittyviä ilmiöitä on tutkittu, kuten Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen ja Pihlaja (2010) tutkimuksessaan Osallisena Suomessa Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Samaten Pétursdóttir (2013) perehtyi tutkimaan pro gradu -tutkielmassaan maahanmuuttajien kotoutumista kolmannen sektorin taideopetuksen myötävaikutuksella. Siksi minua kiinnostaa kotoutumiskoulutuksen lisäksi kotoutumiskoulutuksen jälkeinen ammatillinen koulutus ja koen aiheen ajankohtaiseksi sekä kasvatustieteellisesti merkitykselliseksi. Tutkimuksen on tarkoitus tuottaa tieteellistä lisäarvoa ja toimia käytännön koulutuksen järjestäjän tulevaisuuden työvälineenä. Yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvoisesta koulutuksesta on olemassa omat ohjelmansa – toteutuvatko ne? Aihetta, koulutuksen tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus, on tarkasteltu uusimmassa PISA-tutkimuksessa. Pisa-tutkimus perehtyi tarkastelemaan tyttöjen ja poikien osaamiseroja ja yhtenä otoksena oli myös maahanmuuttajaoppilaiden menestyminen tutkimuksessa, joka vahvisti oletuksen, että maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppiminen ei ole samalla tasolla valtaväestön kanssa. Selvityksessä kävi ilmi, että maahanmuuttajien tulokset olivat kautta linjan hieman alempia kuin muun väestön osan. (Kupari, Välijärvi, Andersson, Arffman, Nissinen; Puhakka & Vettenranta 2013, 40.) Tutkimuksen viitekehys koostuu käsitteellisestä kokonaisuudesta aikuiskoulutus ja maahanmuuttajat. Näin pyrin koostamaan teoreettisen taustan ja määrittämään tutkimuksen asemoinnin tieteenkentälle. Näiden käsitteiden avulla tutkimus vertautuu yhteiskunnalliseen vallitsevaan tilanteeseen. Ennen kaikkea käsitteiden tarkka esiin tuominen auttaa ymmärtämään sen yhteyden, missä tutkimustyö tapahtuu. Oma esioletukseni on, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta merkittävää on jaotella tasa-arvo ja yhdenvertaisuus aineistosta löytyvien luokittelujen mukaisesti. Onko niin, että opiskelijan omat taidot vaatia yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoista koulutusta ovat ensiarvoiset, jotta koulutukseen pääsy toteutuisi?

Edellä mainittujen käsitteiden lisäksi tutkimukseni teoria lähtee elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Hallitus rakentaa koulutuspolitiikkansa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa (2012, 9) perustumaan elinikäisen oppimisen periaatteelle, jonka perustellaan olevan lähtökohta työelämään sijoittumiselle eri opiskelumuotojen ja –asteiden kautta. Jokaisella on oikeus tai nyky-yhteiskunnassa jopa velvollisuus olla mukana erilaisissa koulutustilanteissa koko työuransa ja elämänsä ajan. Tästäkin näkökulmasta on mielekästä tarkastella maahanmuuttajien koulutuksen toteutumista – toteutumattomuutta.

Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen tutkimusote analysointineen ja tulkintoineen. Aineistoa hankitaan haastatteluin. Haastatteluaineistoa tarkastellaan suhteessa koulutuspoliittisiin linjauksiin ja opetussuunnitelmiin. Haastattelut ovat varsinainen lähde, josta etsitään vastausta tutkimuskysymykseen. Haastatteluaineistosta etsitään selityksiä, merkityksiä mitä on yhdenvertainen ja tasa-arvoinen ammatillinen aikuiskoulutus monikulttuurisessa opiskeluryhmässä. Haastateltavat valitaan kahdesta eri opetusryhmästä: kotoutumiskoulutuksen päättövaiheessa olevien ryhmästä ja ammatilliset opinnot aloittaneesta monikulttuurisesta ryhmästä. Tällä tavoin tutkimus pyritään kontekstoimaan aikuisopiskelun ja maahanmuuttajien opiskelun viitekehykseen. Pro gradu -tutkielma rakentuu perinteisen tutkimusraportin mukaisesti.

2 TASA-ARVO JAYHDENVERTAISUUS AIKUISKOULUTUKSESSA

2.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Suomalainen koulutusjärjestelmä on rakennettu niin, että tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua opiskeluun toteutuisi jokaisen kohdalla (Teräs 2013, 95). Tasa-arvo on poliittisen ja yhteiskunnallisen päätöksen teon välineenä ja tavoitteena ensisijainen. Näin siltikin, että tasa-arvo on käsitteenä monimutkainen ja sopimuksin konstruoitava käsite. (Harisalo & Miettinen 2004, 58.) Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (1986) on ollut voimassa vuodesta 1986 lähtien Suomessa. Laki on laadittu estämään sukupuolten välistä epätasa-arvoista kohtelua työelämässä. Laissa kuitenkin myös mainitaan, että viranomaisten ja oppilaitosten on taattava samat mahdollisuudet opiskelijoille koulutukseen ja ammatilliseen kehittymiseen sukupuolesta riippumatta. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006, 248–251; Tasa-arvolaki 1986.) Suomen muuttuessa yhä avoimemmaksi yhteiskunnaksi ja heterogeenisemmaksi yhteisöksi on mielekästä pohtia mitä se tarkoittaa käytännössä. Yhteiskunnan jäsenten monimuotoisuus on voimavara, mutta se on tunnistettava ja tunnustettava. Jokaisella on oma paikka yhteiskunnassa aktiivisena kansalaisena. Toteutus kohti aktiivisuutta voi olla monimuotoinen ja tasa-arvokysymysten kesken pohtimisen paikka. Maahanmuuttajat kohtaavat päivittäisissä toimissaan monia erilaisia hankaluuksia, kuten syrjivää kohtelua (Pitkänen 2005, 15). Ajatus tasa-arvoisesta Suomesta ei näin ollen olisikaan toteutunut kun näkökulmaksi vaihdetaan maahanmuuttajien kokemus. Pitkänen (2005, 15–16) mainitsee myös, että asenneilmasto Suomessa on kahtiajakautunutta. Maahanmuuttajiin suhtaudutaan joko positiivisesti tai heidät koetaan ensisijaisesti uhkana. Ajattelua ohjaa tällöin joko mahdollisuus aitoon kulttuurin monimuotoistumiseen tai pelko oman kulttuurin häviämisestä ja muuttumisesta toiseksi.

Oppilaitoksissa on vuosittain laadittava tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä opiskelijaedustajien kanssa. Suunnitelmassa on kartoitettava ja kirjattava tasa-arvon vallitseva tilanne ja mahdollisten epäkohtien korjaustoimenpiteet. Erityisesti opiskelijavalintojen, opintojen arvioinnin ja opetuksen toteutuksen on täytettävä tasa-arvon vaateet. (Laki naisten ja miesten tasa-arvosta 1986.) Tasa-arvosuunnitelmat ovat olleet velvollisuus kaikissa oppilaitoksissa, niin

perusopetuksessa kuin ammatillisessa- ja korkeakoulutuksessa vuodesta 2005 lähtien. Oppilaitosten tasa-arvo oppaassa mainitaan, että tasa-arvon tarkoittavan jokaisen opiskelijan yhtäläisiä mahdollisuuksia valita, opiskella ja kehittää itseään ilman rakenteellisia rajoituksia, esimerkiksi sukupuolesta, iästä tai kansallisuudesta. (Yhteiseen ymmärrykseen tasa-arvosta 2008, 3.) Oppilaitosten toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma pitää sisällään ei ainoastaan idean siitä, mitä on tasa-arvo oppilaitoksen toiminnassa vaan myös ehdotukset toimenpiteistä, joiden avulla todellista tasa-arvoa ylläpidetään. Suunnitelmassa on niin ikään kiinnitettävä tarkasti huomiota opiskelijavalintojen, opetuksen toteuttamisen ja opiskelijaa arvioitaessa jokaisen tasa-arvoiseen kohteluun. Tasa-arvosuunnitelman myötä oppilaitoksen toimijat kiinnittävät huomiota tosiasiallisen tasa-arvon ilmenemiseen oppilaitoksen toimissa. (Ikävalko 2013, 28.)

Tasa-arvon määritelmä voidaan tuottaa monin eri tavoin. Tässä tutkimuksessa tasa-arvoa tarkkaillaan mahdollisuuksien tasa-arvon ja tulosten tasa-arvon määritelmän mukaisesti. Mahdollisuuksien tasa-arvon perusideana on taata jokaiselle samanvertaiset mahdollisuudet. Ihminen itse päättää miten käyttää omat mahdollisuutensa. (Harisalo & Miettinen 2004, 58.) Näin ollen mahdollisuuksien tasa-arvon myötä luodaan samanarvoistusta, mutta se miten kukin arvottaa oman tilanteensa on yksilöstä itsestään riippuvaista. Vaikka ihmisellä on mahdollisuus luoda oma koulutuspolkunsaa ja ammatillinen uransa kenenkään tarkoituksellisesti estämättä, niin mahdollisuuksien tasa-arvo ei takaa kaikkien pääsyä juuri omavalintaiseen ihanteidensa ja haaveidensa ammattiin ja työllistymistä valitsemallaan ammattialalla. Jokaisen oikeus perusopetukseen ja elinikäisen opiskelun vaade on kuitenkin jokaisen itse täytettävä. (vrt. Harisalo & Miettinen 2004, 59.)

Mahdollisuuksien tasa-arvo on keskeinen käsite koulutuksen kentällä toimittaessa. Kuten hallituksen koulutuspoliittisesta linjauksessa kerrotaan: ”Mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu koulutuksessa, kun kaikilla on taustastaan riippumatta mahdollisuus hakeutua koulutukseen eikä tausta ennusta koulutukseen osallistumista tai oppimistuloksia.” (Koulutus ja tutkimus 2012, 12.) Harisalo ja Miettinen (2004, 60) mainitsevat, että mahdollisuuksien tasa-arvossa korostuu ihmisen oikeus samanlaisiin lähtökohtiin. Mutta näiden mahdollisuuksien käyttäminen on jokaisen omassa harkinnassa. Samoilla lähtökohdilla eri tavoin elämää eläen lopullinen tasa-arvo voi olla hyvinkin erilainen kokemus.

Tasa-arvon toteuttamisen keinoina ovat eri ryhmien välisen syrjinnän lopettaminen ja toisaalta positiivisten erityistoimien käytön myötä saavutettu tasa-arvoisempi tilanne osallistua yhteisön toimintaan. Positiivisen erityiskohtelun tähtäimenä on aina yhtäläisten mahdollisuuksien luominen silloin kun tarvitaan tasoittavia toimia, jotta tasa-arvo olisi mahdollinen. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006. 258–259.) Harisalo ja Miettinen (2004, 65) puoltavat

mahdollisuuksien tasa-arvon käyttöä hyvinvointiyhteiskunnan yhtenä perusarvona, sillä samanlaisista lähtökohdista kukin voi ponnistella kohti parempaa kokemaansa tulevaisuutta aiheuttamatta epätasa-arvon toteutumista.

Mahdollisuuksien tasa-arvon yhteiskunnallinen merkitys on positiivinen viesti väestölle. Jokainen voi pyrkiä meritokraattisen ja demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen myötä kohentamaan omaa elämäänsä opiskelun avulla. Tasa-arvo on kuitenkin myös mahdollisuuden kautta lopullisen tasa-arvon toteutumisen pyrkimys. Tuloksiin perustuva tasa-arvo pyrkii tasa-arvoiseen loppukokemukseen. Valtion rooli on merkittävä pyrkimyksessä saavuttaa jokaiselle tasa-arvo. Tuloksiin (taloudellisiin, aineellisiin) tähtäävän tasa-arvon oikeutusta perustellaan sillä, että mahdollisimman pienin eroin väestöryhmien välillä saavutetaan yhteiskunnallinen rauha ja vallitseva hyvinvoinnin ilmapiiri. (Harisalo & Miettinen 2004, 61.) Osallistuminen elinikäisen oppimisen mukaiseen itsensä kehittämiseen on yhä enemmän luonut eroja eri väestöryhmien välille kuin kaventanut koulutuseroja, joka oli kuitenkin alkuperäinen tavoite elinikäisen itsensä sivistämisen ja oppimisen tematiikassa (Pantzar 2013, 15).

Yhdenvertaisuus on yksi kansalaisen perusoikeuksista. Suomessa kuten kaikissa oikeudenmukaisissa yhteiskunnissa jokaisella on oltava yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen, tehdä töitä ja saada palveluja. (Yhdenvertaisuus 2013.) Yhdenvertaisuuslaki (2004) on ollut voimassa tammikuun ensimmäisestä päivästä 2004 alkaen ja lakitekstiin on selvästi kerrottu miten lain on tarkoitus edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista. Samalla lain avulla on tarkoitus tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa niissä tilanteissa, jotka kuuluvat yhdenvertaisuuslain alaisuuteen. Yhdenvertaisuuslaki tarkoittaa sitä, että jokaisella olisi yhdenvertainen asema toisiinsa nähden. Yhdenvertaisuuden toteutumisessa on merkittävää, ettei kukaan koe syrjintää, joka kohdistuisi joko etniseen taustaan, vammaisuuteen, uskontoon tai vakaumukseen, ikään, seksuaaliseen suuntautumiseen, kieleen tai kulttuuriin nähden. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006, 184–206.) Väestön keskinäiset eroavaisuudet eivät ole perusta yhdenvertaisuuden toteutumattomuudelle. Teräs (2013, 95–97) käyttää monimuotoisuuden käsitettä selventääkseen yhdenvertaisuuden ilmenemistä väestön mahdollisuuksien toteutumisessa. Positiivisen erityiskohtelun tarkoitus on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden tavoittaminen toiminnoissa mutta tämän positiivisen erityiskohtelun on oltava tavoitteen kannalta oikeasuhteista. Yhdenvertaisuuden edistämistoimet eivät saa olla mielivaltaisia vaan toimien tulee olla järjestämällisiä ja ennalta suunniteltuja. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006, 271–273.)

Yhdenvertaisuuslakia on noudatettava kaikessa koulutuksessa niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Ammatillinen koulutus tutkintotavoitteinen kuin lisä- ja

täydennyskoulutuksin kuuluu tämän lain piiriin. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006, 206–207.) Näin ollen aikuiskoulutuksen tarjoamat koulutuspalvelut kuuluvat yhdenvertaisuuslain toiminta-alueelle. Suomessa hyvinvointivaltion tärkeimmäksi arvoksi on nostettu tasa-arvo. Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan koulutuksen alueella opiskelijavalintaan, valintamenettelyihin, opintosuoritusten arviointiin, opiskelijoiden kurinpitoon, mutta tätä lakia ei sovelleta koulutuksen tavoitteisiin, sisältöön eikä koulutusjärjestelmään. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006, 207.) Yhdenvertaisuuslakia (2014) sovelletaan kaikkeen koulutukseen edellä mainittujen lisäksi myös ammatilliseen ohjaukseen ja uudelleen koulutukseen. Viranomaisilla on velvollisuus kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus määritellä aktiiviset toimet yhdenvertaisuuden parantamiseksi. Usein yhdenvertaisuussuunnitelmissa on samalla toteutettu suunnitelmat ja toimintalinjat tasa-arvon näkymiselle organisaatiossa. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen yhteiskunnallisissa linjauksissa voi näyttäytyä eri tavoin kuin yksittäisen kansalaisen kokemus omakohtaisesta tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta asemastaan yhteisön jäsenenä. Näissä laeissa on kirjattuna positiivisen erityiskohtelun mahdollisuus, jonka tarkoitus on edistää ja vahvistaa jokaisen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Viranomaisten on myöskin laadittava yhdenvertaisuussuunnitelma, jossa on ainakin oltava selvitys miten taataan yhdenvertaisuus eri etnistä alkuperää oleville henkilöille. (Ahtela, Bruun, Koskinen, Nummijärvi & Saloheimo 2006, 227–228; 234–236.)

Mäkelä (2013, 79–80) painottaa yhdenvertaisuuden olemassaolon vahvistuvan syrjinnän kieltoa koskevan perustuslain välityksellä. Jokainen on lain edessä yhdenvertainen, ja jos tästä poiketaan niin poikkeamaan pitää olla hyväksyttävät perusteet, jotka ovat laissa säädetyt. Aikuisopiskelijan kannalta tämä tarkoittaa tiettyjä rajaehtoja, joita esimerkiksi ammatilliselle opiskelulle on olemassa, jotta opintojen myötä saavutettu taitotaso on ammattipätevyyden vaatimalla tasolla.

Aikuiskoulutukseen on ladattu paljon tuottavuusodotuksia, joilla pidetään yllä yhteiskunnan rakenteita ja kilpailukykyä niin kansallista kuin kansainvälistäkin. Opetus- ja kulttuuriministeriö on linjannut aikuiskoulutuspoliittisesti seuraavasti: aikuiskoulutuspolitiikan tehtävä on kannustaa elinikäiseen oppimiseen, huolehtia työvoiman riittävydestä ja vastata tulevaisuuden työelämän tarpeisiin. Näiden lisäksi on tarkoitus huolehtia aikuisten koulutus- ja sivistysmahdollisuuksista samalla vahvistamalla yhteiskunnan eheyttä ja tasa-arvon toteutumista. (Aikuiskoulutus 2013.) Suomen koulutuspolitiikka pohjaa kansakunnan vahvan tulevaisuuden koulutustason nousun varaan (Koulutus ja tutkimus 2012). Tasa-arvo-ohjelmien suunnitelmat ja toteutukset lupaavat tasa-arvon kaikille. Tarkoitus on, että ohjelmien avulla kaikilla on mahdollisuus saada kansalaisen tasa-arvoiset

koulutusmahdollisuudet. Koulutuksen saavutettavuus kuuluu Suomessa asuvien perusoikeuksiin. Kohdentuuko se kuitenkin aivan kaikkiin?

Elinikäisen oppimisen tavoite tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta opiskelun mahdollisuudesta ei ole toteutunut vaan oppiminen on kasautunut jo ennestään opiskelleille. Ei-opiskelijat yhä välttelevät opiskelua aikuisenakin. (Guo 2013, 6-7.) Ylönen (2011, 115) mainitsee, että opiskelu ja sen mahdollistaminen ei ole ainoastaan opiskelijasta itsestään johtuva tilanne vaan myös opiskelijan lähipiirin suhtautuminen vaikuttaa siihen miten opiskelu koetaan ja mitä merkityksiä omaan opiskeluun asetetaan. Opettajien ja koulutusorganisaation toimet olivat merkittäviä eritoten silloin, kun opiskelija ei saa toivomaansa ja tarvitsemaansa tukea lähipiiriltään tai jos opiskelussa on hankaluuksia.

Elinikäisen oppimisen perusajatus yhteiskuntaa vahvistavana ja demokratiaa edistävänä toimintana ei ole toteutunut toivotulla tavalla (Guo 2013, 7). Oppimisen haasteet ovat muuttuneet ja muuttunevat yhä tulevaisuudessa. Samaten elinikäisen oppimisen käsite saa voimansa yhteiskunnan ja yhteisöjen eritoten työelämän vaateista. Opiskelija itse on kuitenkin oman elämänsä hallitsija, joka päättää mihin haasteisiin hänen on mielekästä vastata ja mitä hän mahdollisesti haluaa tulevaisuudeltaan. Elinikäisen oppimisen ideaan kuuluu kaikki myös muu kuin formaalisti opiskeltu oppi, mutta tämän oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen on vielä melko vaikeasti esiin tuotua. Muuttuvat ja monimuotoistuvat oppimisympäristöt ovat parhaillaan käytävien oppimisen keskustelujen avainasemassa, jotta informaalikin oppiminen tunnistettaisiin ja sille annettaisiin sopiva arvo. (Pantzar 2006, 48–49.)

Aikuiskoulutukseen on kohdistettu jo pitkään toiveita ratkaisuna moniin erilaisiin yhteiskunnan ongelmiin. Aikuiskoulutuksen on ajateltu olevan vastaus yhteiskunnan kilpailukyyn paranemiseen. Yksittäisen ihmisen elämän laadun parantava tekijä on aikuiskoulutus. (Pohjonen 2001, 33.) Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen aikuisen elämässä on monissa yhteyksissä arvioitu mahdollistuvan elinikäisen oppimisen ja aikuisopiskelun avulla. Siksi tutkimuksessa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tarkastellaan elinikäisen oppimisen ja aikuisopiskelun kontekstista. Tutkimuksen aineistoa analysoidaan myös jaotellen edellä mainittujen teemojen mukaisesti ja tulkitaan näiden teemojen merkitystä aikuiselle opiskelijalle hänen oman kokemuksensa kertomana.

2.2 Maahanmuuttajien aikuiskoulutus

Maahanmuuttaja käsitteenä ei ole yksiselitteinen. Aarnitaival (2012, 16) pohtii maahanmuuttaja sanan sisältämiä negatiivisia konnotaatioita, mutta on myös päätenyt käyttämään termiä maahanmuuttaja yleiskäsitteenä. Tässä tutkimuksessa maahanmuuttaja tarkoittaa henkilöä, joka on

itse aikuisena muuttanut Suomeen ja hänellä on aikeena asettua asumaan Suomeen pidemmäksi aikaa. Väestöliitto (2013) tarkentaa maahanmuuttaja käsitteen samansuuntaisesti: ”Tilastoissa ja tutkimuksissa maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleensä sellaista Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua maassa pidempään.” Tässä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan henkilöihin, jotka ovat aikeissa rakentaa elämänsä Suomessa ja jollain tavoin etsivät yhteyksiä suomalaiseen yhteiskuntaan. Muualta Suomeen muuttaneiden osuus on lähellä 10 prosenttia 25–34 -vuotiaiden keskuudessa vuoden 2012 lopussa (Tilastokeskus 2013). Ammattitaitoisen henkilökunnan määrä tulevaisuudessa on tiukkojen pohdintojen aiheena niin tieteellisessä kuin arkikeskustelussakin. Väestön ikäjakauma on tällä hetkellä vanhuspainotteinen ja tulevaisuus näyttää vain jatkuvan samansuuntaisesti. Suomi ja suomalaisuus tulevat muuttamaan yhä globaalimpaan ja avoimempaan suuntaan. Yleinen yhteiskunnallinen suuntaus on näkemys, että Suomi tulevaisuudessa tulee tarvitsemaan ulkomaista työvoimaa (Pitkänen 2005, 22–23; Vartiainen 2013). Väestön ikärakenteen muutos osaltaan aiheuttaa uudelleen järjestelyjä siihen, miten työt tullaan tulevaisuudessa jakamaan. Koulutettu ja ammattitaitoinen työvoima täytyy löytää Suomen rajojen ulkopuolelta, jotta yhteiskunnan kehitys ja taloudellinen kilpailuasema ei heikkenisi merkittävästi. (Pohjonen 2001, 67.)

Mäkelä (2013) tarkasteli yksilön oikeutta sivistykseen yhdenvertaisuuden näkökulmasta tutkien taiteen perusopetusta ja kuntien toiminnan esimerkkien osalta. Hänen väitöskirjansa sai pohtimaan sitä seikkaa, että entä aikuisväestön yhdenvertainen oikeus sivistykseen. Miten se näyttäytyy aikuisopiskelijoiden keskuudessa? Perusvalmiudet toimia yhteiskunnan jäsenenä on mahdollista saavuttaa opiskelun avulla ja oppimisen myötävaikutuksella (Mäkelä 2013, 35–40). Pohjonen (2001) on tutkinut väitöskirjassaan ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työssäoppimisen muutoksia ja näiden muutosten myötä avautuvia mahdollisuuksia työssäoppimiselle. (Pohjonen 2001, 5-6.) Aikuiskoulutuksen ja työelämän yhteinen pyrkimys kohti tuottavaa ja kilpailukykyistä yhteiskuntaa on muokannut myös aikuiskoulutuksen järjestäjien painotuksia opintosisällöissä. Pohjosen (2001, 36) tutkimus kohdentui selvittämään ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten opiskelijoiden oppimista. Hän tuo esiin sen, että ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ovat merkittävässä asemassa tuottamassa koulutuspalveluja Suomen aikuisväestölle. Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ovat oman historiansa aikana saavuttaneet vankkumattoman sijan yhtenä merkittävänä koulutusorganisaationa opettaa ja ohjata maahanmuuttajia suomalaiseen yhteiskuntaan ja opiskelupolkuihin.

Ahmad (2005) on perehtynyt omassa väitöstutkimuksessaan maahanmuuton muuttuneeseen tilaan. Suomessa on hetki eletty uudenlaista maahanmuuton tilannetta, enää Suomeen ei muuteta ainoastaan avioitumisen myötä vaan syitä tulla on hyvin monia (Pitkänen 2005, 14). Suomeen on

1990 -luvun jälkeen muutettu moninaisemmista syistä kuin vain turvapaikan vuoksi. Muutoinkin Suomeen muuttaminen on lisääntynyt määrällisesti, mutta silti yhä Suomessa asuvien ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten osuus on pieni verrattuna ihan mihin muuhun maahan tahansa. (Ahmad 2005, 7-8.) Yhteiskunnan monimuotoistuminen on seurausta yhä tiivistyvämmästä maailmasta ja yhteydenpidon uusien sovellusten mahdollistamasta asuinpaikan vapaammasta valinnasta. Sosiaalisten verkostojen rakentuminen ja rakentaminen ovat tärkeitä väyliä löytää oma paikka suomalaisessa yhteiskunnassa (Ahmad 2005, 42–43). Aikuisen työmarkkina-asemaan vaikuttaa olennaisesti se minkä tyyppinen on hänen koulutustaustansa. Jos koulutusta ei ole tai se on vanhentunutta, niin oman aseman löytäminen yhteiskunnassa ja työelämässä on vaikeutunutta. (Ylönen 2011, 13.)

Aikuisopiskelijan aiempi opiskelutausta ja opintojen pituus vaikuttaa siihen miten myönteisesti maahanmuuttaja suhtautuu aikuisiällä opiskelun aloittamista tai aiempien opintojen jatkamista tai päivittämistä. Mitä korkeampi koulutus on pohjalla sitä enemmän uudet pitkäkestoiset opiskelut kiinnostavat. (Kemuma 2000, 173; Ylönen 2011, 6-8.)

Suomalainen viranomaispalveluverkko ei kaikilta osin palvele maahanmuuttajia yhtä ansiokkaasti kuin suomalaisväestöä (Ahmad 2005, 139). Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttaminen ei siis vielä ole kaikilta osin yhteiskunnassa aiotulla tasolla. Opiskelun pitänee olla jokaisen saavutettavissa ja siksi on tarpeen kohdentaa toimia, joilla voidaan madaltaa kynnystä lähteä opiskelemaan myös heidän osalta jotka ovat vähemmän opiskelleet ja joille opiskelu itsessään ei ole prioriteeteista ensimmäisenä elämäänsä rakentaessa. Oppimisen on oltava henkilökohtaiselta tuntuva ja merkityksellistä opiskelijan oman elämän kannalta ei ainoastaan työelämän. (Longworth 2003, 18–19.) Koulutuksen merkitys maahanmuuttajien yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta on tunnustettu myös juuri julkaistussa raportissa Somalis in Helsinki (2013). Aikuisen maahanmuuttajan integroituminen uuteen kotimaahan nykyisellään toteutetaan kotoutumiskoulutuksen ja ammatillisen pätevöitymiskoulutusten avulla. Näiden toimien tavoitteena on työllistyminen ja oman paikan löytäminen yhteiskunnassa. (Somalis in Helsinki 2013, 48.)

Koulutus ja opiskelu ovat hyväksi havaitut keinot edistää uuteen kotimaahan integroitumista ja samalla näillä keinoin estetään syrjäytymistä (Somalis in Helsinki 2013, 125). Maahanmuuttajien mahdollisuudet opiskella eivät ole yhtä hyvät kuin kokonaisväestön opiskelumahdollisuudet. Esteenä opiskeluun ovat monet eri tekijät kuten yleisten yhteiskunnan palvelujen omaehtoisen etsimisen vaikeus, miltä taholta voi saada neuvoja opiskeluun ja elämään liittyvissä asioissa. (Guo 2013, 15.) Maahanmuuttajien keinot verkostoitua suomalaiseen yhteiskuntaan ovat lähtökohdiltaan heikommalla kuin suomalaisten (Ahmad 2005, 138). Toisaalta koulutettujen maahanmuuttajien

kansainväliset verkostot voivat olla monipuolisemmat ja monikulttuurisemmat kuin suomalaisten maailmalla luodut kontaktit.

Nopeutuva muutos kaikessa elämässä on tuonut oppimisen monimuotoisemmaksi kuin vain nuorena koulutusinstituutioissa tapahtuvana koko elämän riittävänä opiskelujaksona. Nuorena tapahtuva koulutus on pohja, joka mahdollistaa koko loppuelämän jatkuvan opiskelun. Aikuiskasvatus näyttäytyy ainoana tapana itsekehityksen ja omien taitojen ylläpidonkin kannalta. (Alanen 1983, 16–17.) Elinikäisen oppimisen perusajatus on se, että oppiminen on muutakin kuin koulutusinstituutioissa hankittu oppi. Ihminen oppii koko ikänsä ja se on myös hänen velvollisuutensa. (Kostiainen 2011, 46.) Alanen (1983, 16–17) arvioi silti, että on mahdollista unohtaa yksilön henkilöllinen kasvu kaiken oppimisvelvoitteen keskellä.

Koulutukseen osallistuminen on ollut väylä sosiaalistua ja löytää oma ammatillinen paikka työelämässä. Vaihtuvat työelämän muutokset ovat linjanneet aikuiskoulutuksen suuntia kohti työelämälähtöistä opiskelua. Koko väestön koulutustaso on noussut ja tämä kehitys puolestaan on vaikuttanut aikuisten lisääntyvään opiskeluun. Globaalin kilpailuedun saavuttaminen vaatii yhä enemmän koulutusta ja tieto-aidon päivittämistä vastaamaan yhteiskunnallista vaatimusta aikuisen toimimista aktiivisena osallistuvana kansalaisena (Pohjonen 2001, 33–34.) Näin ollen myös maahanmuuttajien koulutustason nousu on tavoiteltava asia. Aikuiskoulutus on merkittävä väylä kansalaisten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoisuuden toteutumisessa. Aikuisille on luotava mahdollisuus opiskella jos opinnot ovat jääneet kesken tai ovat puutteelliset tai vanhentuneet pohjakoulutukset. Toisaalta opintojen jatkaminen aikuisena esimerkiksi täydennys- tai lisäkoulutuksen piirissä ovat toivottavat toimet yksilön taholta edistämään omaa yhteiskunnallista aktiivisuutta. (vrt. Lehtinen 1983, 297–298.) Aikuiskoulutus on tarkoitettu ensisijassa ihmisille, joilla on vähiten tai ei yhtään pohjakoulutusta. Aikuiskoulutuksella on mahdollista saavuttaa tasapuolinen ja oikeudenmukainen yhteiskunta. Elinikäinen oppiminen on ihmisen oikeus mutta myös velvollisuus. Aikuiskoulutus ja elinikäinen oppiminen perustellaan usein taloudellisin periaatteiden mukaan (Lumsden Wass 2004, 62–63, 72–76.)

Työelämä asettaa jatkuvia muutostarpeita myös koulutuksen toteuttamiseen ja koulutuksen kehittämiseen. Yhteiskunnan jatkuva muutos ja muotoutuminen vaikuttavat siihen, miten ammatillisuus ja ammattiin opiskelu tulevat tulevaisuudessa näyttäytymään kunkin aikuisen elämässä. Tulevaisuudessa tulevat työllistymisenkin kannalta olemaan merkityksellisiä eivät ainoastaan ammattiopilliset tiedot ja taidot vaan myös laajemmin ihmisen henkilökohtaiset ominaisuudet esimerkiksi sosiaalisten taitojen hallitseminen ja verkostoitumisen keinot yhä kansainvälistyvämmässä maailmassa. (Pohjonen 2001, 74.)

Kansalaisen oikeus omaan kieleen on käytännössä ollut Suomen valtion ideana jo itsenäisyyden alkutaipaleelta asti. Olihan suomi tuolloin vähintäänkin kaksikielinen. Suomen historiassa ruotsi ja suomi ovat olleet yhtä vahvoja ja ne molemmat oli lailla säädetty kansalliskieliksi. Samalla oli huomioitu, että enemmistön kieli ei saa unohtaa vähemmistön kieltä ja kunkin oikeutta toimia omalla äidinkielellään. (Mäkelä 2013, 77–78.) Maahanmuuttajan on kuitenkin uudessa maassa asuessaan ja kotoutumisen alkuvaiheessa nojaututtava paikallista kieltä osaavien apuun tutustuessaan paikalliseen kulttuuriin ja toimintatapoihin (Aarnitaival 2012, 177).

Liikkuvuuden myötä tiedon tunnistaminen ja jo opitun tunnustaminen ovat osa kokonaisuutta, joka on päivittäistä koostettaessa maahanmuuttajien henkilökohtaista opetussuunnitelmaa. (vrt. Andersson & Fejes 2013, 55). Nykyään on vallalla elinikäisen oppimisen kohdentaminen ammatillisen pätevyyden ylläpitoon ja saavuttamiseen (Pantzar 2013, 15). Pantzar (2013, 17) täsmentää, että kasvatuksellinen ihmiskuva rakentuu tuottavan työntekijän habitukseen taustanaan taloudellinen menestys kansainvälisillä markkinoilla. Osaamisen arviointi perustuu kvalifikointeihin ja taitoon olla tuottava työntekijä ei niinkään kasvuun ihmisenä. Elinikäinen oppiminen palvelee enenevässä määrin työelämän tarpeita (Guo 2013, 6). Nykyään yhä kuitenkin tieto on kontekstoitu tilanteeseen, jossa se on alun perin opittu.

Tiedon ymmärtäminen uudessa tilanteessa muuttunee ongelmalliseksi. Miten tieto pysyy tietona ja opittu tunnistettuna oppina? (Andersson & Fejes 2013, 56.) Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten aikuisten ammatillinen opettaminen on ollut sekä käytännön opetuksen tasolla että opetuksen kehittämisen kentällä merkittävää. Tulevaisuus ei tuone muutosta ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten asemaan suomalaisessa aikuisopiskelukentässä. Aikuisten opettamisen perinteet ovat luoneet lujan pohjan jonka varaan on mahdollista kehittää aikuiskoulutusta yhä eteenpäin. (Pohjonen 2001, 38.) Koko koulutuskenttä on muutoksessa ja samalla siis aikuiskoulutuskeskukset. Aikuiskoulutuksen painottuminen yhä enemmän työelämälähtöiseksi on mahdollisuus aikuiskoulutuskeskusten ammattipainotteiselle opetukselle.

Maahanmuuttajien kotoutumis- ja ammattiopintoihin suuntaavat toimet perustuvat siihen ajatukseen, että vain oman paikkansa löytämällä osana yhteiskuntaa voi myös ylläpitää omaa identiteettiään. Maahanmuuttajat pyritään integroimaan yhteiskuntaan osallistuviksi kansalaisiksi. Tavoitteena on työelämään sijoittuminen ja oman paikan löytäminen uudesta yhteiskunnasta. (Kemuma 2000, 165.) Kotouttamistoimien tavoitteena on maahanmuuttajan kielen ja kulttuurin omaksumisen myötä itsensä asemoiminen osaksi suomalaista yhteiskuntaa, akateemisesti, ammatillisesti ja sosiaalisesti itsensä kokeminen suomalaiseksi -unohtamatta omia juuriaan (Somalis in Helsinki 2013, 48). Aikuiskoulutus on muodoltaan erilaista kuin nuoruusikäisille suunnattu koulumuotoinen opiskelu. Näin ollen aikuiskoulutuksessa on joitain eroavaisuuksia, jopa etuja.

Aikuiskoulutus lähtee vahvasti reaalielämän yhteyksistä ja ammatillinen aikuiskoulutus on tiiviissä yhteydessä työelämän kanssa. Oppisisällötkin siis palvelevat työelämään siirtymistä ja opiskelua on rinnastettavissa ympäröivään omaa elämään suoraan. Aikuiskoulutuksen kehittämisen kannalta on merkittävää pyrkiä eroon koulumaisesta opetuksesta huomioiden kunkin opiskelijan yksilölliset tavoitteet koulutukselle. (Itälä 1983, 263–264.)

Kansainvälistyminen on koulutuksen tarjoajien arkea tänä päivänä. Pohjonen (2001, 66–67) mainitsi tulevaisuuden yhtenä haasteena maailmanlaajuisen liikkuvuuden niin työvoiman kuin palvelujen ja tuotteiden osalta. Ongelmatonta ei myöskään ole työn siirtymistä koneiden avulla tai kokonaan koneperusteisesti hoidettaviksi. Samalla hän toi esiin huomion miten eri opinnot ja niiden vastaavuudet saatetaan oikeudenmukaiselle tasolle. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastaminen kotimaisiin helpottaa maahanmuuttajan oman paikan löytymistä yhteiskunnassa ja työelämässä (Andersson & Fejes 2013, 60).

Maahanmuuttajan oma aktiivisuus on merkittävä opiskelun aloittamisessa ja myöhemmin myös työllistymisessä. Maahanmuuttomaan kulttuurin tuntemus on tärkeää, jotta voi löytää oman paikkansa ja opintopolkunsa uudessa kotimaassa. Heidän on omaksuttavaa uutta tapaa oppia ja erilaisen koulutusjärjestelmän rakenteet kulkiessaan omalla opintopolullaan. Kotoutuminen on mahdollista kunkin kohdalla, kunhan oppii uuden kulttuurin kielen. (Kemuma 2000, 29.) Globalisaation myötä aktiivinen kansalainen -käsite on tullut keskusteluun myös Suomessa. Ilmiönä aktiivinen osallistuminen yhteisön ja yhteiskunnan toimintaan ei ole uutta. Aikuisten oletetaan olevan toimeliaita osallistuvia yhteiskunnan jäseniä. Yhteiskunnan moni ilmeisyys voi toteutua vain ihmisten eli kansalaisten toimien kautta lisäten kunkin sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä uuteen kotimaahansa. (Harju 2006, 85; Niessen & Huddleston 2010, 128–129.) Kansalaisuus ilmenee heti kun yksittäinen ihminen on yhteyksissä toisten kanssa. Kansalaisuus on monitahoinen ja henkilökohtainen vaikka se voi toteutua vain yhteistyössä toisten kanssa. Kansojen liikkuvuus ja monikulttuurisuus monilla tavoillaan muokkaa myös kansalaisuuden käsitettä. (Harju 2006, 86–87.) Ruotsissa samoin kuin Suomessa opiskelu on vastaus aktiivisen kansalaisen toteutumiseen ja kaikkien odotetaan olevan aktiivisia yhteiskunnan toimijoita (Kemuma 2000, 30). Kansalaisen rooliin kuuluu olennaisesti yhteisöllisyys, kuuluminen yhteisöihin rakentaa omaa minuutta, identiteettiä. Kansalaisuus on myös toiminnallista, kansalainen voi toimia vapaasti, toki kansalaisoikeuksien ja perusoikeuksien puitteissa. Täysi kansalaisuus toteutuu vasta toiminnan kautta. Kansalaisuus on spatiaalinen, kukin voi olla kansalainen lokaalilla, alueellisella tai globaalilla tasolla. Näillä tasoilla on erilaiset määritelmät kansalaisuudelle. Jokainen taso on tärkeä nykyajan ihmiselle toteutettaessa henkilökohtaista kansalaisuutta. (Harju 2006, 88.)

Aikuiskoulutuksen tavoitteena on työelämään siirtyvä ammattitutkinnon, näyttötutkinnon, suorittanut opiskelija. Aikuisopiskelijalla on mahdollisuus käyttää hyödyksi elämän varrella koostamansa oppi eri yhteyksistä. (Pohjonen 2001, 49.) Maahanmuuttajille tarkoitettu ammatillisiin perusopintoihin valmentava koulutus on suunnattu aikuisille ja nuorille maahanmuuttajille, jotka aikovat suunnata opiskelemaan ammattia Suomessa. (Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus 2008, 8-11.)

2.2.1 Kotoutumiskoulutus

Nykymuotoinen laki kotoutumisen edistämisestä (2010) on ollut voimassa vajaat neljä vuotta, koettuaan kokonaisuudistuksen (laki kotoutumisen edistämisestä 2010, Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia 2013, 8). Laissa kerrotaan selvästi miten kotoutuminen tehdään mahdolliseksi Suomeen muuttajille. Siinä mainitaan, että tarkoitus on tukea ja edistää maahanmuuttajan osallistumista aktiivisena yksilönä suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Samaten kyseisen lain on tarkoitus olla edistämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta eri väestöryhmien kesken ja mahdollistamalla ihmisten välisen vuorovaikutuksen tapahtumisen. Kotoutuminen on maahanmuuttajan ja asuinmaan keskinäistä vuorovaikutusta, jonka tarkoituksena on tutustuttaa uusi henkilö yhteiskunnan toimintaan ja auttaa häntä löytämään oman paikkansa yhteiskunnan jäsenenä. Kotoutuminen ei tarkoita oman kulttuurin unohtamista ja kieltämistä vaan kotoutumisen tarkoitus on oppia uuden kulttuuriyhteisön tavat ja toimet ja samalla ylläpitäen omat kulttuuriset juuret ja kielen. Kotouttaminen on puolestaan yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja toimenpiteitä, joiden avulla maahanmuuttaja osallistetaan yhteiskuntaan. Kotouttamistehtävissä toimivat monet eri tahot, näin ollen kotouttaminen on monialaisen yhteistyön tulosta. Tarvitessaan erityisiä tukitoimia kotoutumiseensa maahanmuuttajalla on oikeus saada tehostettu apua itselleen ja perheelleen. (Laki kotoutumisen edistämiseksi 2010.) On hyvin selvää, että maahanmuuttajien tarpeet kotoutumiskoulutukseen ovat yksilökohtaiset eikä yhtä samanlaista kotouttamisohjelmaa voida suoraan siirtää kunkin kohdalle. Jopa paikallisen kielen oppiminen tapahtuu kielikurssien ja omaehtoisen kurssittautumisen myötä. On myös mahdollista, että uuden kielen oppii arkielämän vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin välityksellä. Niin kielen kuin muunkin oppimisen omaksuminen on yksilöllistä ja näin ollen yksilölliset kotoutumispolut ovat ensisijainen keino saada uudet kansalaiset osaksi yhteisöä ja estää mahdollinen syrjäytyminen ja irrallisuus omasta elämämpiiristään. (Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia 2013, 20–21.) Toimiakseen aktiivisena kansalaisena ihmisen on hallittava joitain ydinpätevyyskäsitteitä, kuten

perustietoja perustuslaista – perusoikeudet ja kansalaisvelvollisuudet. Ihmisen oltava tietoinen mahdollisuuksistaan ja oikeuksistaan saada tietoa ja julkistaa omat mielipiteensä sekä osallistua ja vaikuttaa yhteisön toimintaan. Tietämys yhteiskunnan päätöksentekojärjestelmästä on hyvä hallita ja tiedostaa, jotta voi toimia aktiivisesti yhteiskunnan kansalaisena. Tietojen lisäksi on oltava taidot toimia aktiivisesti. Suomessa suomenkielen tai ruotsinkielen taito (luku- ja kirjoitustaito) on ensimmäinen edellytys toimia aktiivisen toiminnallisen kansalaisen tavoin. (Harju 2006, 94–95.)

Maahanmuuttajille suunnatut kotoutumiskoulutukset ovat melko uusia tapoja tutustuttaa uuden kansalaiset suomalaiseen yhteiskuntaan. Koulutuksen tarkoitus on tutustuttaa suomalaisen yhteiskunnan toimintamallit uusille yhteisön jäsenille. (Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet 2012.) Aikuisen maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuksen ensisijainen tavoite on edistää opiskelijan osallistumista suomalaisen yhteiskunnan toimintaan aktiivisena kansalaisena opittuaan joko suomen tai ruotsin kielessä taitotason, jonka omaksuttuaan pystyy asioimaan arjen tilanteissa ja työelämässä. (Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet 2012, 23; Aunola & Ikonen 2001, 13.) Koulutukseen sisältyy opintoja yhteiskunnallisista, kulttuurisista ja elämänhallinnallisista oppiaineista. Kotoutumiskoulutuksen käytyään opiskelijalla on valmiudet siirtyä jatko-opintoihin tai työelämään. Oman uran suunnittelu ja aiempien opintojen tunnistaminen pohditaan kotoutumiskoulutuksessa eri tahojen kanssa yhteistyössä. (Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet 2013, 23.)

Yksi tärkeistä oppimisen ja omaksumisen alueista on uuden kielen oppiminen ja paikallisen kielen käyttäminen arjen tilanteissa. Aikuisille suunnatun kotoutumiskoulutuksen perusteissa ensimmäisenä kerrotaan kielitaitovaatimusten tavoitteista. Päämääränä on paikallisen kielen oppiminen ja käyttäminen arjen tilanteissa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. kommunikaatiotilanteista esimerkkinä taito tehdä kysymyksiä ja vastata itselle esitettyihin kysymyksiin sekä henkilökohtainen esittely ja tervehdysten oppiminen, sanojen kiitos ja anteeksi kulttuuristen tapojen ymmärtäminen. Samaten erilaisten asioiden, tilanteiden nimeäminen ja kuvaileminen sisältyy peruskielitaidon oppimiseen. (Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet 2013, 27.) Perustaidot omaksuttuaan maahanmuuttajan on helpompi tutustua suomalaisen yhteiskunnan toimintoihin ja itsensä asemoiminen osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja elinyhteisöään. Kielitaidon ja suomalaisen kulttuurin tutuksi tuleminen avulla kukin uusi kansalainen voi kokea olevansa yksi suomalaisista. (Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet 2013.) Maahanmuuttajan kotoutuminen on vuorovaikutuksellinen prosessi (Pétursdóttir 2013, 66). Maahanmuuttajan kotoutuminen on avain kohti osallisuutta yhteiskunnassa. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteeksi on asetettu maahanmuuttajan asemoiminen

itsensä yhteiskunnan jäseneksi, aktiiviseksi kansalaiseksi. Yksi kotoutumiskoulutuksen tavoitteista on auttaa aikuinen maahanmuuttaja löytämään oma urapolku uudessa kotimaassaan. Pyrkimys ammatillisiin opintoihin on päämäärä, jonka avulla on tarkoitus lopulta tuottaa osallistuva kansalainen. Ammatilliseen koulutukseen pääseminen edellyttää tiettyjä kansalaistaitoja, joiden avulla henkilö itse auttaa itsensä opiskelemaan ammattia ja pätevöitymään ammattiosajaksi. Kotoutumiskoulutusten jälkeen maahanmuuttajan on mahdollista ja toivottavaa etsiä itselleen ammatillisiin opintoihin valmentavaa koulutusta, jota tarjoavat esimerkiksi aikuiskoulutuskeskukset. Valmentavien opintojen sisältö on kohdistettu vastaamaan ammattitaitoon sisältyviä opintokokonaisuuksia.

2.2.2 Ammattitutkintoon johtava aikuiskoulutus maahanmuuttajille

Maahanmuuttajille kohdennettujen koulutustoimien tavoitteena on osallistuva kansalainen, joka toteuttaa elämänsä uudessa kotimaassaan osana yhteiskuntaa. Ensisijainen tavoite on työllistyä ja näin olla osana uudistuvaa suomalaisuutta.

Maahanmuuttajille tarkoitetun ammatillisiin perusopintoihin valmentavan koulutuksen sisältö on kerrottu opetussuunnitelman perusteissa seuraavasti:

”koulutuksen ja opintojen järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa. Lisäksi määrätään opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja opetusmenetelmät, joiden avulla opiskelija voi saavuttaa koulutuksen vaatimukset ja tavoitteet. Suunnitelman tulee sisältää ainakin seuraavat asiat:

1 Koulutukseen kuuluvien opintojen muodostumisen

2 Opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen

3 Suunnitelman koulutuksen osien arvioinnista ja osaamisen arviointimenetelmistä.

4 Opintojen tavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit siltä osin kuin niitä ei ole opetussuunnitelman perusteissa määritelty.

Tavoitteena on, että opiskelija suorittaa koko ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen.” (Maahanmuuttajien ammatilliseen perusopetukseen valmistava koulutus 2008, 10)

Koulutuksen järjestäjän vastuulla on se, että koulutus on muodoltaan ja sisällöltään opiskelijan saavutettavissa. (Maahanmuuttajien ammatilliseen perusopetukseen valmistava koulutus 2008, 10).

Valmistavan koulutuksen tavoitteena on, että jatkossa opiskelija opiskelee ja asioi suomen kielellä. Opiskelija voi opiskella yleisopetuksen mukana samalla omaa kielitaitoaan parantaen ja

sanavarastoon lisäen. (Aunola & Ikonen 2001, 15; Maahanmuuttajien ammatilliseen perusopetukseen valmistava koulutus 2008, 12.)

Kotoutumiskoulutuksen tai vastaavien taitojen omaava maahanmuuttaja voi opiskella aikuiskoulutuksessa ammatilliseen tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa suomenkielellä tapahtuvassa opetuksessa. (Maahanmuuttajien ammatilliseen perusopetukseen valmistava koulutus 2008.) Ammatilliset peruskoulutukset ovat kestoaltaan kolme vuotta ja ne tuottavat tutkinnon suorittamisen jälkeen oikeuden jatko-opintoihin (Aunola & Ikonen 2001, 14.) Ammatillisissa opinnoissa ammattiin pätevytyksen lisäksi on tarkoitus oppia myös hyviksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Opintojen aikana on tarkoitus oppia elinikäisen oppimisen merkitys sekä ymmärtää mitkä ovat jatko-opiskelumahdollisuudet ammattitutkinnon jälkeisessä koulutuselämässä. (Ammatillinen peruskoulutus 2014.)

Ammattitutkintoon opiskelevien maahanmuuttajien ammattitaitovaatimukset ovat vastaavat kuin yleiset ammattitaitovaatimukset ammatillisissa tutkinnoissa. Näin opetuksessa noudatetaan yleisiä ammatillisen perustutkinnon perusteita, jotka ovat yhtenevät myös nuorisosta ammattitutkintoon johtavien opintojen kanssa. Kuitenkin opiskelijan äidinkielen ollessa joku muu kuin opetuksen kieli, niin kielen opetuksen opintoja tulee tukea erityisin opetusjärjestelyin. (Aunola & Ikonen 2001, 16; Ammatillisen perustutkinnon perusteet 2010, 265.) Opetuksessa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi syy maahanmuuttoon, Suomessa olo aika, ym. (Ammatillisen perustutkinnon perusteet 2010, 266).

Maahanmuuttajan ammatillinen pätevyys voidaan muuntaa yksilöllisen pätevyystoimien myötä vastaamaan suomalaisen työelämän tarpeita. Näin maahanmuuttajan on mahdollista kvalifikoitua vallitsevien ammattitaitovaatimusten mukaisten ammattitaitovaatimusten mukaisesti. Mahdollisuus ammattipätevyden osoittamiseen näyttötutkinnoin on yksi vaihtoehto päivittää oma ammattitaito-osaaminen vastaamaan suomalaisia ammattitaitopätevyyksiä (Aunola & Ikonen 2001, 16). Näyttötutkinto ei ole ainoa tapa päivittää oma ammatillinen osaaminen suomalaisen työelämän ammattitaitovaatimusten mukaiseksi. Ammatillisten opintojen opetussuunnitelmassa mainitaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla yksilökohtaisen valinnaisuuden sisällyttäminen omiin opintoihin. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa päivitetään ja muokataan opintojen edistymisen myötä. (Ammatillisen perustutkinnon perusteet 2010, 23.) Opiskelijan urasuunnittelun ja opinnoissa kehittymisen seurannan välineenä on henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, joka perustuu opiskelijan omiin valintoihin ja arviointiin opintojen etenemisestä sekä oppimisestaan. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on yhteisneuvottelussa, opettajat ja opinto-ohjaaja sekä opiskelija, koostettu opiskelijan oma polku kohti ammattitutkintoa. Opiskelija saa ohjausta

henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa tekemiseen, mutta valinnat ovat hänen omiaan.
(Ammatillisen perustutkinnon perusteet 2010, 262.)

3 TUTKIMUS TEHTÄVÄ

Ensimmäinen tapaaminen mahdollisen yhteistyöorganisaation kanssa oli lokakuun lopulla 2013. Tapaamisessa selvisi, että yhteistyölle on olemassa oivat edellytykset. Tutkimus ei tule kuitenkaan olemaan toimeksiantotutkimus vaan aineiston keruun lähde löytyy heidän toiminnastaan. Tutkimussuunnitelma oli esittelyvaiheessa 27.11.2013. Tutkimuslupa aikuiskoulutuskeskuksesta myönnettiin 16.12.2013. Varsinainen tutkimustyö käsittäen aineiston hankinnan ja teoreettiseen materiaalin vuoropuhelun, lähti alkuun vuoden 2014 alusta alkaen. Tutkimuksellinen näkökulma tarkentui teoriaan, aiempiin tutkimuksiin ja tutkimusaineistoon perehtymisen myötä.

Pro gradu -tutkimus selvittää mitä on yhdenvertaisuus ja tasa-arvo maahanmuuttajien aikuiskoulutuksessa. Tässä tutkimuksessa siis kohdennetaan tutkimuksellinen mielenkiinto selvittämään maahanmuuttajien koulutukseen hakeutuneiden keskuudesta vastausta tutkimuskysymyksen ja laajemmassa kontekstissa pyritään yhdistämään yhteiskunnallista ulottuvuutta yksilön kokemuksiin. Maahanmuuttajataustaiset eivät hakeudu kotouttamiskoulutuksen jälkeen ammatilliseen koulutukseen. Tässä on tarkoitus etsiä syitä miksi kouluttautumisen mahdollisuus ei tavoita kaikkia yhteisömme jäseniä, hienoista koulutussuunnitelmista huolimatta. Tieto siitä, että on olemassa koulutuksen ulkopuolelle jääviä kansalaisia, on lähtöisin maahanmuuttajien koulusta ja ohjausta järjestävältä taholta. Tässä kohdin tutkimuksella on aito tilaisuus muuttaa vallitsevaa tilannetta. Nykytilanteen syiden löytyminen ja tutkimuksessa löytyvien mahdollisten parannusehdotusten kehittelyn kautta olisi mahdollista nostaa maahanmuuttajien koulutustasoa. Kansalaisten koulutustason nosto on opetus- ja kulttuuriministeriön tavoite (Tutkimus ja kehitys 2012). Näin tutkimus yhdistyy yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tutkimuksellisesti on mielekästä lähestyä tutkimuskohdetta avoimin mielin ilman ennalta rajaavia esioletuksia, vaikka toki esioletuksia tutkimusaiheesta on olemassa. Tutkimuksessa mahdollisesti voi tulla esiin syitä, joita tutkija ei voi mitenkään ennalta aavistaa. Tilaa aineistosta nouseville asioille on syytä varata. Tutkijan on oltava valmis vertailemaan vuoropuheluun koulutuspoliittisten linjausten ja aineiston välillä. Tieteellisesti merkityksellistä tutkimustietoa tavoitellessa aiemman tutkimuksen ja tässä tutkimuksessa syntyvien löydösten välinen yhteys tai yhteyden puute luo tutkimuksen osaksi tieteellistä keskustelua.

Tutkimuskysymykset

Mitä tarkoittaa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen koulutus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?

Toteutuuko yhdenvertaisuus ja tasa-arvo maahanmuuttajien keskuudessa ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Aineiston keruu

Kvalitatiivinen kasvatustieteellinen tutkimus kohdistuu ihmisiin ja heidän oman elämänsä merkitysten selvittämiseen ja ymmärtämiseen (Tuomi & Sarajärvi 2003, 31). Tutkimukseen osallistujien kunnioittaminen ja heidän äänensä kuuleminen ovat olleet pohja tieteellisen tutkimuksen teolle ja samalla se on oikeutus tuottaa tieteellisesti merkityksellistä tietoa. Haastattelu on oiva menetelmä kun halutaan tietoa toisen ihmisen omista kokemuksista, käsityksistä ja arvostuksista (Hirsjärvi & Hurme 2011, 41). Yksilöhaastatteluin tutkijan on helpohkoa keskustelun keinoin saada haastateltava avaamaan omia käsityksiään tutkimusilmiöstä. Hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä keskiössä on yksilön kokemus, merkitykset ja yhteisöllisyys (Tuomi & Sarajärvi 2003, 33–35). Marginaalinen tutkimusaiheen kuten monikulttuurisen aikuisopiskelun tasa-arvo ja yhdenvertaisuus opiskelijan näkökulmasta soveltuu tähän kategoriaan mainiosti. Kulttuurin tutkimuksen piirissä vanhojen toimintamallien kyseenalaistaminen ja muutos, uusi yhteiskunnallinen tilanne ovat osa niitä tutkimustapauksia joissa on perusteltua käyttää laadullista tutkimusotetta (Alasuutari 2001, 234). Marginaalista ilmiötä tutkittaessa on tieteellisen tiedon merkittävyyden ja ilmiön tutustumisen kannalta tutkittavaa kohdetta arvostaen haastattelujen avulla yksittäisen ihmisen äänen kuulemisen toteutuminen. (Walford 2004, 15–16; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 201–202.) Pro gradu – tutkimuksen aineisto kerätään haastatteluin. Tutkimuskohde aikuisopiskelun keskuudesta rajaa lähtökohtaisesti aineiston hankinnan kohdentumaan aikuisopinnoissa opiskeleviin yksilöihin.

Tutkimukseen osallistuvien haastateltavien tavoittamiseksi oli mielekästä lähestyä aikuisopiskelukeskuksen opetus- ja hallinnollista henkilökuntaa. Heillä on tiedossaan meneillään olevat opetusryhmät, joissa opiskelee tutkimukseen parhaiten soveltuvia monikulttuurisia aikuisopiskelijaryhmiä. Varsinaiset haastattelut sovitaan kunkin opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti painottaen osallistumisen vapaaehtoisuutta. (vrt. Suenson 2013, 76.) Vapaaehtoiset tutkimukseen osallistujat oli mielekästä etsiä suoraan esittäytymällä opetusryhmässä. Esittelemällä tutkimuksen tarkoituksen ja aihealueen yleisellä tasolla opiskelijat pystyivät itse arvioimaan haluavatko he olla osa tutkimusta vai eivätkö. Haastateltavat valikoitiin

tutkimustehtävän mukaisesti. Haastateltavien löytäminen oli mahdollista tutkimuksen esittelyllä opintoryhmissä. Tutkijan persoonallistuminen osaltaan loi aitoa vuorovaikutusta tutkijan ja haastateltavien välille. Aikuisopiskelijoiden oli tässä esittelytilaisuudessa mahdollista kysyä, jos oli heitä askarruttavia asioita. Kulttuurinen herkkyys oli tarkoitus säilyttää koko tutkimusprosessin ajan. Monikulttuuristen haastattelujen toteuttamisen kannalta oli merkityksellistä kertoa esittelytilaisuudessa tutkimuksen tavoitteet sekä monikulttuurisuuden teema. Samalla tilaisuudessa oli tulevia haastateltavia kohtaan kunnioittavaa painottaa tutkimukseen osallistujien anonymiteettia sekä lupausta erityisesti, ettei kenenkään nimeä tulla kertomaan kenellekään toiselle eikä kirjaamaan tutkimusraporttiin. Avoin haastattelutilanne oli tällä keinoin mahdollinen ja aikuisopiskelijat halusivat olla osa tutkimusta.

Tarkoituksena oli haastatella maahanmuuttajaopiskelijoita ja vertailukohtana myös suomalaisopiskelijoita. Vertailun toteutumisen vuoksi oli tärkeää, että suomalaisopiskelijat opiskelevat monikulttuurisessa opintoryhmässä. Tällä oli tavoitteena löytää haastateltavia, jotka olisivat opintojensa aikana jo pohtineet erilaisten (kulttuuristen) taustojen vaikutusta opiskeluun. Olettaus, että eri kulttuuritaustan merkitys vuorovaikutustilanteessa tuo kommunikaatioon jotain lisää vaikutti näihin haastateltavien valintoihin ja perusidea tutkia aikuisena maahan muuttaneita nykyisiä aikuisopiskelijoita ja heidän kokemuksiaan tällöin toteutuisi. Haastatteluaineisto kerättiin kevätlukukauden 2014 aikana ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa opiskelevien aikuisopiskelijoiden yksilöhaastatteluilla. Haastattelut oli jäsennetty teemojen mukaan: tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja ammatillinen aikuisopiskelu. Tilaa haastateltavan omille mietinnöille oli rajattomasti, kunhan ajatukset liittyivät tutkimuksen aiheisiin. Haastatteluihin osallistumisen vaivattomuus oli yksi merkittävistä seikoista pohdittaessa missä haastattelut voi tehdä ja mihin opiskelijoilla on helpohko pääsy. Fyysinen paikka haastattelujen tekemiselle tarjoutui aikuiskoulutuskeskuksen vapaista opetustiloista. Rauhallinen tila keskittyä keskusteluun auttoi keskinäisen vuorovaikutuksen syntyemisessä. Myöskin haastattelutilan rauhallisuudella oli vaikutusta luottamuksellisen ja keskittyneen ilmapiirin luomisessa.

Aineisto jakautui kahden eri opintoryhmän opiskelijoihin, monikulttuurinen opintoryhmä ammattiin opiskelevat ja kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheissa opiskelevat ammatillisiin perusopintoihin valmentautuvienryhmä, josta on tarkoitus jatkaa opintoja ammattiopinnoissa. Haastateltavilla oli kaikilla takanaan jo opintoja ja/tai ammatillisia tutkintoja, yksi tai useampikin. Tämä oli oiva lisä arvioitaessa tämän hetken opintojen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista, sillä keskustelun aikana he vertailivat nykyistä opiskelupaikkaansa aiempiin koulukokemuksiin samalla kun konstruoivat kertomaansa.

Kummastakin ryhmästä haastatteluun osallistui neljä henkilöä, sekä miehiä että naisia. Ikäjakama oli alle kolmikymmenvuotiaista noin viisikymmenvuotiaisiin. Haastatteluja tehtiin kaikkiaan kahdeksan ja haastattelut tapahtuivat aikuiskoulutuskeskuksen tiloissa, haastatteluun osallistuminen tehtiin näin opiskelijoille mahdollisimman helpoksi. Tutkimukseen osallistujien ei tarvinnut nähdä vaivaa tulla haastatteluun vaan tutkijan ominaisuudessa menin itse sovittuna aikana varattuun tilaan ja minua sai tulla tapaamaan ja keskustelemaan rauhassa.

Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat edustivat maailman eri puolia hyvin kattavasti, niin Eurooppaa kuin Etelä-Amerikkaa ja Aasiaa myöten. Sama ilmiö on huomattu laajemminkin, että Suomeen muutetaan aivan lähialueilta mutta myös maantieteellisesti hyvinkin kaukaa (Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia 2013, 6). Kotoutumiskoulutuksen osallistujat olivat olleet Suomessa kahdesta neljään vuotta. Tutkimukseen osallistujien suomenkielen taito oli hyvän tasoista. Haastattelun aikainen keskustelu toteutui suomeksi. Ainoat poikkeukset olivat aivan yksittäiset tarkennukset yhdeltä opiskelijalta, joka halusi saada tarkasti sanottua yksityiskohdan, jonka hän sanoi myös englanniksi. Hän tuli kyllä ymmärretyksi toivomallaan tavalla myös suomeksi. Kielen vaihtaminen kuitenkin varmisti tilanteen.

Maahanmuuttajilla oli taustalla ammatillinen ja/tai yleissivistävä koulutus kotimaastaan. Osa odotti tutkinnon tunnistamista suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ja osa toivoi jatkavansa saman alan opintoja Suomessa, jotta ammattitaito vastaisi suomalaisia ammattiosaamisvaatimuksia. Oli epävarmuutta siitä, miten aiemman tutkinnon tai tutkinnon osan voisi hyväksyttää osaksi suomalaista ammattitutkintoa. Samalla tämä epävarmuus ohjasi koulutusvalintoja Suomessa. Toive jatkaa omalla ammattiuralla, ei kohdannut suomalaisen kvalifikaatioihin perustuvan työelämän vaatimusten kanssa. Siksi myös uranvaihtoa oli mietitty, mutta ensisijainen toive yhä oli jatkaa ammatissa, jonka ovat kokeneet omakseen ja jossa ovat työskennelleet synnyinmaassaan.

Tutkimuksen haastattelut strukturoitiin niin, että haastattelutilanteen ajan keskustelu ohjataan pysymään ennalta suunniteltujen teemojen mukaisena. Tämä tapa on kirjallisuudessa nimetty teemahaastatteluksi. Tutkimushaastattelu ei ole vain keskinäistä jutustelua vaan vuorovaikutteinen ennalta strukturoitu tilanne. Tämä tarkoittaa sitä, että haastattelijalla eli tutkijalla on tehty haastattelurungon (Liite 1) aiemman teoria sekä aiempien tutkimusten pohjalle tavoitteenaan saada vastauksia tutkimusongelmaan. Haastattelua ohjaa koko ajan tutkija, hän linjaa haastattelun teemat pysymään aiotuissa kehyksissä. Haastateltavan motivointi on tutkijan tehtävä. Tutkijalle haastattelijan rooli on ennalta tiedossa, haastateltava rakentaa oman roolinsa haastattelun kuluessa. Haastateltavan on voitava luottaa siihen, että hänen kertomaansa tullaan käsittelemään luottamuksella ja eettisesti oikein. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 42–43; Walford 2004, 89–90.)

Haastattelun aikaisella luottamuksellisella ja haastateltavaa kunnioittavalla asennoitumisella oli tarkoitus saada haastateltava kertomaan omakohtaista merkittävää tietoa ja tietämystään aiheesta juuri tämän tutkimuksen materiaaliksi. Teemahaastattelu on hyvä välimuoto lomakehaastattelun ja täysin avoimen haastattelun keskellä. Tutkijalla on teemat, joista keskustellaan ja keskustelun edetessä apukysymyksiä hän ohjaa keskustelun pysymään tutkimuksen aihealueissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204–205.) Kuitenkin haastatteluissa oli mahdollista haastateltavan omien painotusten mukaan tuoda esiin aiheita, jotka hän koki merkityksellisiksi oman kokemuksensa myötä. Kielen merkitys on keskeinen haastattelussa ja vielä haastattelun analyysivaiheessakin. Vaikka haastattelu toteutuu yhdellä kielellä niin, silti on kulttuurisia eroja. Huomioitava on myös se, että tutkija on perehtynyt tieteelliseen teoriaan aiheesta ja haastateltava tarkastelee ilmiötä käytännön läheisemmästä näkökulmasta. Yksittäisen sanan eri merkitykset, konnotaatiot voivat ohjata tulkintaa hyvin eri suuntiin kuin oli alkuperäinen tarkoitus. Tässä kohdin tutkijan on oltava erityisen tarkka, että haastatellun ääni tulee kuulluksi oikein ja omassa merkityksessään. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 52–53.) Teemahaastattelu on aina vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa tutkija itse haastatellessaan ei ole objektiivinen vaan keskusteluun osallistuva ja lähtökohtaisesti keskustelua ohjaava fasilitaattori. Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, että tutkija muistaa asemansa ja tieteenalan mukaiset toimintakentät operoidessaan haastattelutilanteessa ja analysoidessaan ja tulkitessaan saamaansa aineistoa.

Tieteellisesti merkittävää on, että aineisto ei ole sama kuin tutkimuskohde. Mitä tutkija kuulee ja havaitsee on osa tulkinnallista kokonaisuutta. Aineistoa tarkastellaan aina kokonaisuutensa ja tilannesitoutuvuutensa osana. (Alasuutari 2001, 151–157.) Haastattelu on kuitenkin aina sidoksissa tilanteeseen ja aikaan ja paikkaan. Kulttuurinen monimuotoisuus vaikuttaa myös miten haastattelu koetaan. Tutkijan on tiedostettava oma asemansa ja se, miten haastateltavat ja heidän kulttuurinen taustansa esiintyy tilanteessa? On tarkkailtava omaa taitoa tulkita vain haastattelussa esiin tulleita kertomuksia vaikka kulttuuritaustat voivat olla hyvinkin erilaisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 201–203.)

4.2 Analysointi

Kvalitatiivisen tutkimuksen kohteena on ihmisen oman kokemusmaailman ymmärrys ja sen tieteellinen tulkinta. Varto (1992, 23–24) käyttää tästä tutkimusasetelmasta nimitystä elämismaailma. Aikuisopiskelijan elämismaailma tämän tutkimuksen yhteydessä on heidän opiskeluryhmänsä ja omat kokemukset tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta aikuiskoulutuskeskuksen opinnoissa. Tutkimuskohde on yksittäinen ilmiö ja analysoitavissa tässä

kontekstissa. Tutkimus rajataan käsittämään tietty tilanne ja aineistoa kerättäessä ja lopulta tulkitessa kaikki toiminta tapahtuu valitun ilmiön ja viitekehyksen mukaisesti. (Varto 1992, 85–86.) Tutkimus tarkastelee tutkimusilmiötä kokonaisvaltaisena vyyhtinä, jossa ihmisen yksilöllinen kokemus ja merkitysten rakentuminen ovat tärkeässä osassa.

Tutkimuskohteen kontekstoiminen yhteiskunnalliseen keskusteluun, on yksittäisen ja ajankohtaan nähden vielä melko marginaalinkin ilmiön ollessa kyseessä, on tieteellisesti pätevää kun aineistoa analysoidaan myös siihen mitä yhteiskunnaallisia ja koulutuspoliittisia päätöksiä ja linjauksia on tehty eri hallintoelimissä. Haastatteluaineiston ja yhteiskunnan tilanteen välinen yhteys vaikuttaa koko aineiston käsittelyn ajan, niin aineiston hankinnassa kuin vielä lopullisia tulkintoja tehtäessäkin (Suenson 2013, 74). Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (1997, 201–202) mainitsevat toisaalta, että haastattelu on hyvä keino tutkittaessa arkoja tai vaikeiksi koettuja aiheita. Haastatteluin kerätty aineisto analysoidaan ja tulkitaan laadullisin menetelmin. Haastattelujen ensisijainen tehtävänä on löytää vastaus tutkimuskysymyksiin. Aineistolähtöinen analyysi lähtee aineistosta eikä ennalta tiedetyistä luokituksista. Marginaalista ilmiötä on mielekäästä tutkia ja analysoida aineistolähtöisesti. Aikaisemmat teoriat ja havainnot eivät tällöin rajoita aineiston analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 97.)

Aineiston analyysi alkoi jo muotoutua haastattelutilanteissa. Näissä keskusteluissa tuli esiin aineiston kannalta merkittävä osa-alue kielitaito, joka ei ollut omana teemanaan haastattelurungossa ennalta valittuna. Näin aineistolähtöinen analyysi alkoi toteutumaan jo aineiston hankinnan aikana. Samaten vastausten samankaltaisuus oli osaltaan yllättävää, sillä olihan haastattelut suunniteltu kahden eri opintoryhmän väliseksi ja ennakoajatus oli kahden ryhmän välisen vertailun analysointi ja tulkinta. Aineistoa harvoin analysoidaan ja tulkitaan puhuttuna tallenteena, näytteenä otteita alkuperäisestä haastattelusta (liite 2). Haastattelujen tallenteet litteroidaan kirjalliseen muotoon. Litterointi kirjoitetaan vastaamaan hyvin tarkasti puhutun ja myös muun viestinnän haastattelun aikana. (Walford 2004, 81–84; Hirsjärvi & Hurme 2011, 138–143.) Näin tutkija voi keskittyä haastatteluun ja haastateltavaan yksinomaan ja tallennusväline huolehtii keskustelun säilymisen autenttisena. Tällä tavoin myöskin ylläpidetään haastattelutilanteen vuorovaikutuksen kannustavaa ja haastateltavaa kunnioittavaa ilmapiiriä. Hirsjärvi & Hurme (2011, 143–152) täsmentävät, analyysi aloitetaan litteroidun tekstin lukemisella. Sama aineisto luetaan useaan kertaan ja kokoajan on mahdollista kiinnittää tutkijan mielenkiinto uusiin asioihin, joita aineistosta on havaittavissa. Luvuvaiheessa toki tieteellinen viitekehys on ohjaavana teemana. Tutkimustyötä ohjaa teoreettinen tarkastelu ja oman tutkimuksen kohdentaminen aiempien tutkimusten yhteyteen (Suenson 2013, 79).

Aivan ensiksi aineistoa luettiin ilman mitään ennakkoasenteita, vaikka jo haastattelutilanteissa oli havaittu samankaltaisuutta ja kerrontojen toistuvuutta. Tämän jälkeen hankittua aineistoa

jaoteltiin aluksi haastattelurungon mukaisin teemoihin, jotka olivat tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja aikuisopiskelu. Näiden lisäksi haastattelujen kerronnoista löytyneeksi yhdeksi hyvin merkittäväksi tekijäksi muodostui kieleen liittyvä jaottelu. Aineistosta kerättiin omiin kategorioihinsa maininnat, jotka liittyivät tutkimuksen teemoihin ja näiden mainintojen myötä jatkettiin aineiston analysointia. Analysoinnin vaiheissa luennan huomio keskittyi myös monikulttuurisuuden ilmeneminen yhtenä vaikuttavana taustatekijänä ja miten se näkyi kerronnoissa.

Esimerkiksi tasa-arvoon liittyviä mainintoja luennan myötä löytyi usein mainittu sukupuolten välinen tasa-arvo ja sen kehitys hyvään nykytilaan, avoimen keskustelun merkitys tasa-arvon paranemisen välineenä ja miesten ja naisten välisen tasa-arvon myötä mahdollistuneen kaikkien ihmisten välisen tasa-arvon ilmenemiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tasa-arvon kohdalla myös mainittiin kunkin ihmisen mahdollisuus tasa-arvoon ja tasa-arvon toteuttamiseen oman toiminnan välityksellä. Näin havaittiin, että tasa-arvo on yhteiskunnan arvomaaliman tärkeä osa mutta myös kunkin henkilökohtaisia tekoja.

Kulttuuriset erot ja tutkimukselle tärkeät miksi-kysymykset ovat analysointi ja tulkintavaiheessa yhdistettävä kulttuurisesti oikein ja löydettävä ymmärrys eri tapoihin arvottaa ja löytää merkityksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Alasuutari 2001, 218–219.) Kulttuurinen monimuotoisuus on läsnä etenkin kun tutkimus kohdistuu monikulttuuriseen ilmiöön ja tutkimuksessa on mukana maahanmuuttajia. Kulttuurinen herkkyyks ja valmius kuunnella erilaisista kulttuurisista lähtökohdista tulleita on haastattelun aikana tiedostettava. Kulttuurinen monimuotoisuus osaltaan luo myös vaikutukset aineiston analysointiin ja tulkintaan.

Luokiteltua aineistoa aletaan uudelleen yhdistelemään löytäen joitain säännönmukaisuuksia tai yhteyksiä. Luokkien yhdistelyyn voi käyttää jo olemassa olevia teoreettisia käsitteitä tai tutkija voi itse luoda tutkimukseensa soveltuvat käsitteet. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 149–150.) Uusia tutkimusilmiöitä kannattaa luokitella ja jaotella aineistolähtöisesti, sillä valmiit luokittelut eivät välttämättä sovellu uusien ilmiöiden tarkasteluun. Kuitenkin on ymmärrettävä, ettei ole asianmukaista kehittää uusia luokitteluja jos aiemmat teoriat ja analysointi sekä tulkinta mallit soveltuvat tutkimuksen tarkasteluun. Tämä puoltaa osaltaan analysoinnin jatkamista tarkastellen haastattelun teemarungon käyttöä analysointijaotteluna.

Luennan seuraavassa vaiheessa etsittiin teemojen sisältä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Kerrontojen samankaltaisuus oli jo tullut osittain ilmi haastattelutilanteissa toistuvina painotuksina tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemojen sisältöjen osalta. Uuden luennan aikana näihin kiinnitettiin erityistä huomiota. Luentaa jaoteltiin teemojen osalta ja samalla osin yhdistellen tutkaillen miten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemat kerrottiin ja eritoten mitkä tekijät tuottavat tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemuksen. Näistä muotoutuivat tulosten

jaottelut ensiksi Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, joka käsittelee näitä ilmiöitä toiminnan ja myös käsitteen tasolla. Seuraavina jaotteluina olivat aikuisopiskelija, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, tässä keskityttiin hahmottamaan aikuisen opiskelijan näkökulmaa tutkimuksen teemoihin; tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kielitaidon avulla, jossa tarkasteltiin kielitaidon merkityksen vaikutusta ja tärkeyttä tutkimuksen teemojen kokemuksen kannalta; oman jaottelunsa sai myös ammattiopintojen myötävaikutus tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemukseen; haastatteluissa kerrottu elinikäisen oppimisen vaikutus tasavertaisuuden olemassaoloon muodosti oman osuutensa. Tällä tavoin aineistosta muokattiin tulosten jaottelut, jotka ovat tulokappaleessa lähemmän tarkastelun ja tulkinnan kohteena.

Ilmiön selittäminen ja ymmärtäminen tapahtuu ilmiöstä itsestään lähtöisenä ja näin aineiston analysointi vahvistaa tutkimuksen laatua (Ells 2011, 884–885). Ilmaisun merkitykset ovat aina kontekstisidonnaisia ja ne on ymmärrettävä sekä tulkittava tilanteensa. Merkitykset on muodostettu jossain asiayhteydessä ja ne kehittyvät yhteisöissä. (Kakkuri-Knuutila 2011, 24–25.) Jaotellun aineiston uusi syventävämpi lukeminen teemojen mukaiseen luokitteluun kohdistui vielä mahdollisten eroavaisuuksien etsintään opintoryhmien kerrontojen välillä. Kvalitatiivista aineistoa luetaan useaan kertaan ja vielä eri luentatapojen mukaisesti pyritään löytämään aineiston kaikki teemat ja merkitykset, jotka on kerrottu. (Varto 1992, 69–70.) Aiempi käsitys oli, ettei eroja ollut mainittavasti. Tämä käsitys yhä pysyi, mutta pieniä painotuseroja löytyi mutta myös samankaltaisuudet vahvistuivat. Aineistoon perehdyttäessä havaittavaa oli, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus koettiin yhtenä laajempana yleiskäsitteenä eikä niinkään kahtena erillisenä käsitteenä. Muutoinkin toiminnallisuus tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttamisessa tuli selvästi kerronnoissa esiin. Tulosten tulkintaan tämän luennan myötä lisättiin vielä oma osionsa vertaileva luku kotoutumiskoulutuksessa opiskelevien vastauksista ja ammatilliseen perustutkintoon opiskelevien kerronnoista.

Aineistoa järjestellään, tulkitaan etsien samalla merkityksiä ja pohdintaa yhteyksistä. Kielelliset ja kulttuuriset tekijät huomioidaan aineiston tulkintavaiheessa. Analysoinnissa ja tulkinnassa on muistettava tutkijan omaa kielenkäyttöä. Ei pidä myöskään unohtaa arvioida haastattelutilanteen ja vuoropuhelun onnistumista haastattelutilanteissa. Haastattelujen aineistosta koostetaan abstrahointi vuoropuhelussa muun aineiston ja teorian kanssa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 220–222.)

Merkitykset voivat syntyä vain yksilöllisen toiminnan, ajattelun kautta. Tutkimuksen kannalta olennaista on se, että tutkija pystyy tulkitsemaan ja analysoimaan sen miten merkitykset syntyvät ja mitä niillä tarkoitetaan kulloinkin. Ihmisen elämismaailma on siis lähtökohtaisesti merkitysten maailma. (Varto 1992, 22–24, 55–57.) Tutkimuskohteen syvällisen ymmärtämisen kannalta

tutkimuksen merkitsevyys toteutuu kvalitatiivista aineistoa käyttäen. Laadullisin tutkimusmenetelmin saadaan uutta tietoa ja näin tutkimuksen sijoittuminen tieteellisen keskustelun kentälle täyttää tutkimuksen pätevyyden vaatimukset.

Kvalitatiivisen aineiston kaiken kattavan ymmärtämisen toteutuminen on mahdollista triangulaation avulla. Triangulaation keinoin on mahdollista parantaa tutkimuksen validiteettia. Eri tavoin aineistoa analysoitaessa tutkimuksen pätevyys vahvistuu. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 141–143.) Tutkimusaineiston triangulaatio toteutui analysointi ja tulkinta vaiheissa kolmella eri tavalla. Ensimmäinen osuus oli opiskelijat kahdesta eri opetusryhmästä analysoituna yhtenäisenä ja toinen osio kahden eri opetusryhmän opiskelijoiden keskinäisten vastausten analysointia vertailevana muotona sekä kolmantena osuutena kokonaisaineistosta tyyppitarinoiden (liite 3) muodossa kerrottu toistuva kerronta. Alasuutari (2001, 84–86) on maininnut vastaavan seuraavasti kvalitatiivinen aineisto luo pohjan moniin eri tulkintamahdollisuuksiin näkökulmaa vaihtaen, näin aineisto tulee analysoitua kattavasti ja perustellusti.

Tulkinta ei lähde tyhjiöstä vaan perustuu aiemmin tiedettyyn, teorioihin henkilökohtaisiin ennakkokäsityksiin. Esiymmärrys - hermeneuttinen kehä – ilmeisyys. Samaa tekstiä voidaan tulkita monin eri tavoin ja eri näkökulmista. (Kakkuri-Knuutila 2011, 30–31.) Monet luentakerrat lisäsivät aineiston ymmärrystä ja monipuolistivat luetun asemoimista yleiseen yhteiskunnalliseen aikuisopiskelun ja elinikäisen oppimisen eetokseen. Laadullisen aineiston aukikeräytyminen useiden luentakertojen myötä osoittautui hedelmälliseksi keinoksi analysoida ja tulkita saatua aineistoa.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemat liittyen aikuisopiskelijan ammatillisiin tai ammatillisiin opintoihin tähtääviin opintoihin koettiin aihealueiksi, jotka ovat tärkeitä suomalaisille. Länsimaiseen ajatteluun olennaisesti kuuluu kaikkien tasa-arvoisuus ja erilaisuuden hyväksyminen. Avoin asennoituminen tasa-arvokeskusteluun on luonut tilan, jossa tasa-arvon teemat ovat voineet kehittyä ja muokkautua yhteiskunnan mukana kuhunkin hetkeen sopivaksi. Suomen historian pitkä tottumus naisten ja miesten tasa-arvon pyrkimyksiin on myös ollut perusta maahanmuuttajien tasa-arvoa parantaviin ohjelmiin.

Haastatteluissa mainittiin yleinen asennoituminen tasa-arvokysymyksiin olevan suomalaisessa keskustelussa avointa ja mahdollisiin epäkohtiin uskalletaan puuttua. Toisaalta kuitenkin kerrottiin, ettei ole huomattu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suhteen epäkohtia tai toimintatavoissa korjattavaa. Suomessa mielipiteen ilmaisun vapaus koettiin tärkeäksi välineeksi myös tasa-arvoisen kohtelun toteuttamisen ja toteutumisen kannalta.

Aihe on pysynyt keskustelussa mukana. Tasa-arvo koettiin saavutettuna tilana. Kuitenkin ajateltiin, että joskus suomalainen tasa-arvokeskustelu voi viedä tilaa asioilta, joihin olisi hyvä keskittyä enemmän.

”Tasa-arvo on hyvä asia pitää keskustelussa mutta on myös muita hyviä asioita, joita ei saisi unohtaa. Yksi asia ei saa mennä aina toisten asioiden edelle uutisoinnissa ja otsikoinnissa.” (H7)

Tasa-arvoa on pyritty kehittämään sukupuolten välisenä tasa-arvoisuutena. Sittemmin tasa-arvon toteutuminen myös muiden joiltain osin erialaisiksi koettujen ryhmien välillä on ollut tasa-arvopyrkimysten kohteena. Näin opiskelijat ajattelivat. Ensin mainittiin sukupuolten välinen tasa-arvo ja sitten kerrottiin me ja he välisen tasa-arvon olemassa olosta.

”Tasa-arvo suhteessa naiset-miehet ja maahanmuuttajat-muut otetaan huomioon ihan hyvin.” (H4)

”Tasa-arvokeskustelussa vaikuttaa, että joku luo ongelmaa sinne missä sitä ei aidosti ole. Näen, että naisia kohdellaan samoin kuin miehiäkin. Naisten tasa-arvo on aika hyvällä mallilla Suomessa.” (H7)

”Tasa-arvo on totta kai sitä että jokaisella on lähtökohdat, jotka tuettuina saadaan samalle tasolle – siis samat lähtökohdat. Jokaista opiskelijaa kohdellaan samoin.” (H5)

Suomi on tasa-arvoinen maa kaikille. Tämä oli ensireaktio teemaan tasa-arvo. Yhteiskuntana Suomi koettiin tasa-arvoisena ja koettiin myös, että suomalaiset ovat itse ylpeitä omasta tasa-arvoisesta tilanteestaan.

Tasa-arvoon kuuluu olennaisesti sukupuolten välinen tasa-arvo, jonka ajateltiin toteutuvan Suomessa ja erityisesti opiskelijan elämässä. Haastateltavat laajensivat kuitenkin tasa-arvon kattavammaksi termiksi kuin vain sukupuolten väliseksi ilmiöksi.

Tasa-arvo koettiin jokaisen perusoikeudeksi. Suomessa keskustellaan paljon tasa-arvon tilanteesta ja aina keskusteluissa tuodaan esiin epätasa-arvo. Haastatteluissa pohdittiin enemmän sitä, että onko tasa-arvokeskustelussa menty jo liian pitkälle, sillä on joitain tilanteita, joiden mukaan ei ole mahdollista toteuttaa täydellistä tasa-arvoa. Tuotiin myös keskusteluun ajatus siitä, että joskus epätasa-arvo onkin aitoa tasa-arvoa.

Tasa-arvoa mietittäessä on ymmärrettävä se, että tasa-arvon kokemus on kuitenkin aina yksilöllinen. Tilanne, joka koetaan tasa-arvoisena, onkin toisen mielestä epätasa-arvoinen. Nämä molemmat kokemukset ovat yhtä oikeita eikä ole syytä tehdä mittavia muutoksia vain yksittäisen mielipiteen vuoksi, mutta on perehdyttävä tasa-arvon toteuttamiseen, jotta aitoa tasa-arvoa tuotetaan ja todennetaan tapahtuvaksi. Näin määriteltynä tasa-arvo koetaan teoksi eikä juhlapuheiden aiheiksi. Tasa-arvo on jotain elämän keskiössä olevaa.

Yhdenvertaisuus ajateltiin olevan melko lähellä tasa-arvoa. Tarkastelun jatkuessa kerrottiin yhdenvertaisuuden olevan hieman laajempi kattavuudeltaan kuin pelkkä sana tasa-arvo. Toisaalta kerrottiin myös yhdenvertaisuuden olevan retoriikkaa, joka vain halutaan tarjoilla hienomman sanan myötä. Kuitenkin kyse on kaikkien ihmisten kunnioittamisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta arvostetaan asenteena miten suhtaudutaan ihmisiin, yksilöihin ja arvostetaan erilaisuus. Näistä termeistä ei kuitenkaan nähty olevan lähtökohtaisesti suuria eroavaisuuksia ja siksi niiden ajateltiin tarkoittavan likipitään samaa asiaa.

”Yhdenvertaisuus on vähän kuin sama asia tasa-arvon kanssa. Tarkoitus on, että kaikkia kohdellaan samanarvoisesti.” (H7)

Tasa-arvo perustui pitkälti mahdollisuuksien tasa-arvon käsitteen mukaiseksi. Merkitykselliseksi koettiin mahdollisuuksien luominen jokaiselle. Kukin on vastuussa siitä, miten mahdollisuuttansa

toteuttaa. (vrt. Harisalo & Miettinen 2004.) Samaten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden olemassaolo tarvitsee tekoja ja suunnitelmia toteutuakseen. Yhteiskunnassa vallitseva eetos kunkin mahdollisuudesta toteuttaa itseään myös aikuisopiskelijana on tavoittanut yhteisömme kaikki jäsenet. Tutkimuksessa oli havaittavissa tämän länsimaisen demokraattisen meritokratiaan perustuvan kvalifikoinnin positiiviset perustelut ja ne oli omaksuttu osaksi omaa ajattelutapaa. Saman mainitsi Teräs (2013, 95) perustellen suomalaisen koulutusjärjestelmän mahdollistavan jokaisen kohdalle tasa-arvoisen (aikuis-)opiskelun.

5.2 Aikuisopiskelija, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kesken aikuisopiskelijat eivät olleet ajatelleet mittavia eroja. Molemmat termit koettiin tähtäävän jokaisen kansalaisen/opiskelijan samanarvoiseen kohteluun ja yksilön mahdollisuuksiin omassa elämässään. Opiskelu ei näyttäytynyt erillisenä alueena muusta elämästä vaan opiskelun koettiin olevan yksi osa elämäntokokonaisuudesta.

”Tasa-arvo on sitä, että opiskelijoilla on samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet kaikessa. Niin myös ulkomaalaisopiskelijoilla, kaikki ovat samanarvoisia.” (H7)

Tasa-arvoa ei koettu ainoastaan ulkoapäin annettuna oikeutena vaan tasa-arvo sisältää myös velvollisuuksia itseä ja toisia kohtaan.

”Opinnoissa jo tällä hetkellä kokee tasa-arvoa.” (H3)

Yhdenvertaisuus ei juurikaan ole tullut tutuksi sanana. Yhdenvertaisuuden teemat ovat kuitenkin arjessa mukana. Kuten haastatteluissa kerrottiin, sanaa ei sinällään ajatella, mutta sen asiasisältö jokaisen yhdenvertainen kohtelu on kuitenkin elämässä koettu normaalitoiminnaksi.

”Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat sitä, että kaikkia pitää kohdella samanarvoisesti.” (H2)

”Yhdenvertaisuus on sanana niin uusi, että sitä ei ole tullut ajateltua.” (H4)

Tasa-arvo ajatellaan olevan yksilöiden kautta näkyvä asia. Vuorovaikutuksessa esiin tulevana tasa-arvon ja kielitaidon yhteisvaikutus korostuu.

”Tasa-arvoon on kiinnitetty huomiota ja kielitaidon taso on hyvä olla.” (H7)

Aikuisopiskelussa lähtökohtaisesti ajateltiin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuvan. Osittain tämä hyväksi koettu tilanne perustui siihen, että aikuiset toimivat keskenään. Tasa-arvoa ei tuota ainoastaan opettajat vaan samalainen vastuu tasa-arvon toteutumisesta on opiskelijoilla itsellään.

”Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat.” (H4)

Oma kokemus tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta on myönteinen. Oppilaitos on kiinnittänyt huomiota erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja opettajien taito työskennellä monikulttuurisessa ryhmässä sai kiitosta. Tasa-arvo näkyy jokapäiväisessä elämässä ihan kaikkialla myös koulussa. Jokaisen aikuisen opiskelujen aloittaminen tai jatkaminen on ensisijassa koettu mahdollisuudeksi ponnistella kohti parempaa tulevaisuutta. Näin myös Kemuma (2000) kiteytti, maahanmuuttajien mahdollisuus osallistua aikuisten ammattikoulutukseen on keino pyrkiä kohti tasa-arvoista ja yhdenvertaista yhteiskuntaa.

Tasa-arvon kokemus on todellinen, mutta aiempien tutkintojen suhteuttaminen joko kokonaan tai osittain suomen tutkintojärjestelmää vastaaviksi tuntuu ajoittain turhauttavalta, kun lausuntoja saa odottaa. Ilman kirjallista todistusta ei Suomessa voi olla pätevä työntekijä. Suomi on maa, joka luottaa virallisiin kvalifikoituihin. Aikuisopiskelijalla pitäisi olla mahdollisuus käyttää hyödykseen elämän varrella oppimansa tiedot ja taidot (Pohjonen 2001, 49). Samalla tämä tilanne on myös tasa-arvoinen sillä samat vaatimukset on niin maahanmuuttajilla kuin suomalaisillakin. Kirjallisuudessa on havaittu sama asia: koulutuksiin osallistuminen on koko väestön väylä integroitua ja löytää oma paikkansa yhteiskunnassa. Samanlaisista lähtökohdista on mahdollista kunkin kehittää itselleen omat väylät opiskella. (Harisalo & Miettinen 2004, 65; Pohjonen 2001, 33)

5.3 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kielitaidon avulla

Haastattelussa ei oletuksena ollut teemaa kieli tai kieliopinnot. Kieli kuitenkin tuli jokaisessa haastattelussa esiin ja kieliopinnot olivat merkityksellisiä. Kielen merkitys oli suuri kotiutuessa uuteen kotimaahan. Suomessa elämiseen tasa-arvoisena toisten kanssa täytyy osata suomea tai ruotsia. Paikallisen kielen hallitseminen on avain kohti yhteisön ymmärtämistä ja toimimista yhteisön jäsenenä. Tasa-arvoisen ja yhdenvertaisuuden kulmakiviksi kerrottiin paikallisen kielen oppiminen. Ei ainoastaan suullinen vaan myös kirjallinen kielitaito on tarpeen nykyisessä maailmassa eläessä.

”Kielen opiskelu on kaiken alku.” (H3)

”Kielitaidon osaamiseen on panostettu jo aika hyvin mutta vielä voisi enemmän kohdentaa kieliopetusta, sillä suomea tarvitaan suomalaisessa työelämässä.” (H7)

Asuinmaan kielen oppiminen on alku uuden maan kulttuurin ja toimintatapojen tuntemiselle. Vain tuntemalla asuinpaikkansa voi olla osa yhteisöä. Aikuisena Suomeen muuttanut henkilö on motivoitunut tutustumaan ja opiskelemaan uuden kielen, etenkin jos hän on aikeissa jäädä pysyvämmiin asumaan uuteen kotimaahansa.

”Suomen kielen taidon parantaminen on tällä hetkellä avain kaikkeen.” (H6)

”Suomeen tulijalle kielioopinnot ovat ensiarvoisen tärkeitä. Ymmärtämällä Suomea ja suomalaisia pystyy löytämään oman paikkansa heidän joukossaan. Maiden välillä on eroja, tutustuminen yhteiskuntaan on välttämätöntä. Tasa-arvoa voi kokea kun oppii edes vähän kieltä, jotta voi arvioida onko tasa-arvoa vai ei.” (H1)

Suomen kielen opintoja on painotettu kotoutumisvaiheen alkuun ja suomen opiskelua jatketaan myös koko kotoutumisopintojen ajan. Haastattelussa kuitenkin kerrottiin, ettei ole mahdollista opiskella liikaa uutta kieltä ja uuden maan kulttuuria.

”Olisi hyvä opiskella vielä lisää suomea, jos se vain on mahdollista, sillä ammattiopinnot ovat seuraava ensihetken tavoite.” (H1)

Asuinmaan uutta kieltä ei kuitenkaan voi opiskella jos joutuu odottamaan oleskelulupia tai työlupia. Tällöin turhautuneisuus on hyvinkin herkässä ja myöhempi opiskelupaikan saaminen vaatii jo henkilökohtaisen motivaation olemassa oloa.

”...on huonoa ettei vastaanottokeskusaikana voi olla kursseilla tai jos muutoin voisi olla töissä niin ei ole työlupaakaan.” (H3)

Oikealla asenteella ja motivoituneella suhtautumisella voi kuitenkin ylläpitää omaa innostustaan tulevana suomalaisena. Oman motivaation tärkeys ei jäänyt vaille huomiota. Yksilötason aktiivinen pyrkimys kohti osallistuvaa aikuisuutta ajateltiin oleva kuitenkin lopulta jokaisen itseratkaistavissa.

”Suomalaiseksi kasvaminen on tavoitteena. Tasa-arvoinen kansalainen tulevaisuudessa.”(H3)

”Tällä kurssilla on tärkeä oppia suomea eikä juuri tutustua muihin kulttuureihin. Suomi on yhdistävä tekijä ja täällä aiomme asua.” (H1)

”Hyvä että kaikenlaiset ihmiset tekevät yhdessä töitä. Haasteellisuutta varmaankin kielitaidon oppimisen kannalta.” (H4)

Suomessa osallistuminen erialisiin koulutuksiin niin kotoutumiskoulutukseen kuin muihinkin esimerkiksi omaehtoiseen kielikursseihin ovat hyväksi kun on aikeena asua Suomessa tulevaisuudessa pidempäänkin.

”Opintojen aikana kaikenlaisten tehtävien tekeminen ja esitysten laatiminen ovat olleet haastavia ja rankkoja mutta myös opettavia töitä. Nykymaailmassa tiedonhakutaidot ovat tärkeitä osana kun opiskelee suomea ja Suomesta asioita.” (H6)

Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyy niin kuin kaikkeen Suomessa elämiseen kielitaito. Suomen kielen kurssit ovat avainasemassa tutustuttaessa suomalaisuuteen. Tasa-arvo on suomalainen ilmiö, jota ei kaikkialla maailmassa tuoda niin vahvasti keskusteluun.

Kaiken alku on uuden kielen oppiminen ja uuden kotimaan kulttuurin tunteminen (Kemuma 2000, 29). Kemuma näin ollen painottaa sosiaalisen elämänalueen kielitaidon ja samalla kulttuurin omaksumisen merkitystä maahanmuuttomaan uutena kansalaisena. Toisaalta Andersson & Fejes (2013, 63–65) kohdistavat huomion kielitaidon osalta ammatillisen kielitaidon oppimiseen ja sen hallitseminen on avainasemassa kohti työllistymistä omalla alalla tai uuden ammatin mukaisella alalla. Kielitaidon osuutta ei voi jättää huomiotta, sillä sen on kerrottu olevan merkittävä väline oman paikan niin työelämässä kuin sosiaalisessakin vuorovaikutuksessa jokaisella kansalaisella.

5.4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ammattiopintojen myötävaikutuksella

Opiskelijan näkökulmasta tasa-arvo on tekoja ja valintoja. Erilaisuuden ei ajatella olevan ongelmien lähde vaan tietyin keinoin voidaan saavuttaa jokaisen tasavertainen kohtelu.

”Samanarvoista on ne toimet, joiden avulla ulkomaalaisten mahdollisuudet opiskella autetaan tapahtumaan. Tämä on hyvä ja se näkyy arjessa. Merkitys kuin esimerkiksi lukivaikeuksien tunnistamisessa ja apukeinoissa siinä. Tässä opinnoissa tasa-arvo on toteutunut, mitä sitä pystyy itse havaitsemaan.” (H7)

”Tasa-arvo toteutuu tässä oppilaitoksessa. Ei ainakaan ole kuulunut toisenlaista kommenttia miltyään suunnalta.” (H5)

”Kaikki näyttää toimivan meidän koulussa.” (H2)

Opiskelijat kokivat, että heidän nykyinen aikuiskoulutuskeskuksensa oli tehnyt valintoja ja aktuaalisia tekoja, jotta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuisivat opiskelijoiden keskuudessa. Heillä oli myös se käsitys, että nykytilanne voi pysyä hyvänä vain koko ajan tarkkaillen laajempaa yhteiskunnallista muutosta ja vastaten väestön muuttuviin tarpeisiin. Myös kerrottiin opiskelijoiden keskinäisen vertaistuen olevan yksi keino ylläpitää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta opinnoissa. Toiminnallisuus ja aktiivisten tekojen löytäminen kohti toivottuja tavoitteita ovat tärkeitä. Haastatteluissa painottuivat teot ja toiminta. Opiskelija voi kokea tasa-arvo ja yhdenvertaisuutta vain jos ne ovat aidosti tuotettuja ja perustuvat koko aikuiskoulutuskeskuksen arvoihin.

”Oppilaitoksessa on tehty toimenpiteitä, joilla saadaan tasa-arvo toteutumaan ja kaikki samalle viivalle.” (H8)

”...tietysti maahanmuuttajaopiskelijoilla on tiettyjä puutteita verrattuna muihin, mutta niihin on suunniteltu toimia tilanteen parantamiseen.” (H4)

”Opiskelijan näkökulmasta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuu nykyään ei paljon parannettavaa. Opiskelijoitten oma ryhmä toimii ja tuemme toisiamme. Vertaistuki on tärkeää aivan kaikille.” (H5)

Opiskelun mahdollisuus on tarkoitus olla jokaisen tavoitettavissa ja jotta tämä onnistuisi, on oltava valmius kehittää keinoja tämän toteuttamiseksi (Longworth 2003, 18). Koulutuksen maksuttomuus on tasa-arvoistava ja yhdenvertaistava keino opiskelun kaikille mahdollistava ja hyvinvointia tasaava koko kansan yhtenäisyyttä lisäävä koulutuksen kaikkivoipaisuuteen uskova ajatusmalli (vrt. Somalis in Helsinki 2013, 48).

5.5 Tasavertaisuus ja elinikäinen oppiminen

Oman työelämän joko jatkaminen tai uuden aloittaminen on monien tavoitteena aikuisopiskelun motivaattorina. Tutkintojen vastaavuudet lähtömaan ja Suomen välillä ovat aina yksittäistapauksia ja jo suoritettujen tutkintojen tunnistaminen ja tunnustaminen esimerkiksi osaksi suomalaisia ammattiopintoja vaatii kärsivällisyyttä ja malttia odottaa vastauksia lautakunnilta.

”Haluan tehdä ammattiani vastaavaa työtä Suomessa, mutta ammattitutkintoni ei ole suoraan vastaava Suomessa opiskelleiden kanssa. Uskon osaavani työn ja työllistyväni hyvin kun vain saan suomalaisen ammattipätevyyden.” (H1)

”Mahdollisuus päivittää omia ammatillisia taitoja siinä missä muutkin Suomessa asuvat.” (H8)

Ammattitaito suomalaista vastaavalle tasolle ja työllistyminen auttavat omaa asemaa suomalaisena. Luottamus suomalaisen työelämän tarjoamista mahdollisuuksista löytää omia ammattitaitoja vastaava työpaikka tuli esiin haastatteluissa. Suomalainen mahdollisuus tutustua työelämään eripituisten harjoittelujen puitteissa on osaltaan vahvistanut omia tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan jäsenenä ja työntekijänä suomalaiseen elämään.

”Tutustuminen suomalaiseen työelämään on vahvistanut uskoani omiin kykyihini työskennellä suomalaisessa työelämässä.” (H1)

Tämän hetken tavoitteeni on päästä ammattiopintoihin. Positiivinen suhtautuminen omiin tulevaisuuden näkymiin opiskelun ja työpaikan löytymisen suhteen oli monen mielessä ja asenne oli myönteinen koulutusjärjestelmää kohtaan.

”Tulevaisuuden haave on saada tutkinto suomalaisessa koulussa ja tehdä töitä suomessa.” (H6)

Tasa-arvon kokemus on ajateltu lähtevän omasta aktiivisuudesta ja oman aseman löytäminen työelämän kentällä on vastaus kohti tasa-arvoista asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tasa-arvoisena pidettiin tilannetta, jossa on eri taustaisilla ihmisillä erilaisia vaatimuksia tai helpotuksia. Tasa-arvo on siis jotain joka on tilannesidonnaista.

Elinikäisen oppimisen kohdentaminen työelämän tarpeisiin kiinnittää huomion yksilön taloudelliseen tuottavuuteen ja kansallisen (ja kansainvälisen) kilpailuaseman hyödyntämiseen sekä taloudellisten voittojen tavoitteluun. Näin kasvatuksellinen ihmiskuva on tuottavan työntekijän ihmiskuva, ei itseään kehittävän elinikäisen opiskelijan ihmiskuva. (vrt. Pantzar 2013, 15–17.) Haastatteluissa myös kiinnitettiin huomiota siihen, miten opintojen avulla on mahdollista työllistyä ja toimia suomalaisessa työelämässä tulevat aktiivivuodet.

Omat henkilökohtaiset mieltymykset ja kiinnostus omalle ammattiuralle oli haastateltujen mukaan tärkein vaikutin ja motivaattori pyrkimyksissä rakentaa henkilökohtaista (aikuis-)opiskelupolkuaan. Näin ollen oman koulutuspolun valitseminen on elinikäisen oppimisen perusta, kukin valitsee opiskelunsa itseään parhaiten kehittäville aloille ja keinoille (Kostiainen 2011, 47). Aikuisopiskelija muodostaa itse oman koulutuspolunsa. Opiskelun on oltava henkilökohtaiselta tuntuvalta ja opiskelijalle itselleen merkityksellistä (Longworth 2003, 19).

Guo (2013, 6-7) havaitsi, ettei elinikäisen oppimisen perusajatus koulutustasojen tasaavana keinona ole toteutunut niin kuin toivomus oli, vaan yhä he kenellä on jo opintoja he opiskelevat lisää ja etsivät opintomahdollisuuksia aktiivisesti. Haastatteluissa kuitenkin yleinen mielipide oli positiivinen ja opiskelun mahdollisuudet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden yhtenä käytännön toteuttajana tunnustettiin todelliseksi. Aikuisopiskelulla on siis nähtävissä oma rooli tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa yhteiskunnassa. Elinikäisellä aikuiskoulutuksella on siis tavoitteena yhdenvertainen ja tasa-arvoinen yhteiskunta (Lumsden Wass 2004, 62–63).

Jo opitun tiedon tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeää saattaa tasolle, jolla on mahdollista pystyä operoimaan ja suhteuttamaan jo opittu tietojen ja taitojen päivitystarpeisiin koulutustarpeiden mukaisesti (vrt. Andersson & Fejes 2013, 55–65).

5.6 Vertailevaa tarkastelua

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen oman opiskelijan näkökulman mukaan kahdessa eri opintoryhmässä oli havaittavissa enemmän yhteneväisyyksiä kuin eroja haastateltavan kulttuuritaustan myötä. Ohessa olevassa taulukossa 'Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus opintoryhmittäin' on koostettu tiivistetysti ryhmien vastauksissa kerrottuja mietteitä tutkimusteemoista. Haastatteluissa selvisi tasa-arvon olevan ilmiönä tunnettu ja sen kokemuksen arvioiminen oli helppoa ja haastateltavat kokivat yleisesti tasa-arvokeskustelun olevan avointa. Haastatteluissa myöskin oli havaittavissa länsimaisen demokraattisen eetoksen vaikutus siihen, miten tasa-arvosta puhuttiin valintoina, tekoina ja erityisesti mahdollisuuksina. Yhdenvertaisuus miellettiin eräänlaiseksi tasa-arvon laajentumaksi ja erityisesti sen ajateltiin olevan jotain enemmän kuin tasa-arvo, joka yhä ensisijaisesti mielletään sukupuolten väliseksi tasa-arvoisuudeksi. Samalla kuitenkin ilmaistiin tasa-arvon olevan enemmän kuin miesten ja naisten välisten mahdollisuuksien ja esteiden poistamista sukupuolten väliltä.

TAULUKKO 1. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus opintoryhmittäin.

Opintoryhmä	Ammatillisiin perusopintoihin valmentava ryhmä	Monikulttuurinen ammattiin opiskeleva ryhmä
Tasa-arvo	Kaikki ovat samanarvoisia ja kaikkia kunnioitetaan ihmisinä. On toteutunut hyvin ja kaikki otetaan huomioon. Vallitseva tilanne koettiin hyväksi.	Kukin on samanarvoinen toisten kanssa ja ketään ei syrjitä erilaisuuden takia. On hyvällä tasolla. Suomalainen tapa etsiä probleemakohtia hyvistäkin ilmiöistä löytää parannettavaa myös tasa-arvon tilanteesta.
Yhdenvertaisuus	Yhtäläinen tasa-arvon kanssa.	Sanana uudempi kuin tasa-arvo. Yhdenvertaisuus on laajempi käsite kuin tasa-arvo, joka mielletään sukupuolten väliseksi käsitteeksi. Vaikka

		tasa-arvokin on vähän laajempi juttu.
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus aikuisopiskelijan näkökulmasta	Kommunikaation merkitys tasa-arvoisuuden kokemuksessa on merkittävä. Opiskelijoiden keskinäinen vuorovaikutus tuottaa tasa-arvon tuntemuksen. Opettajat suhtautuvat ystävällisesti ja neuvovat sekä kuuntelevat opiskelijaa.	Aikuisopiskelijalla on vastuu omasta tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden kokemuksestaan. Hän voi odottaa tiettyä kunnioittavaa käytöstä vuorovaikutuskumppaneilta, mutta hänellä on samalla vastuu toimia tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisuutta kunnioittavasti toisia kohtaan. Opettajilla on oma osuutensa näissä jutuissa koulussa, mutta eniten vaikuttaa opiskelijoiden vertaiskeskustelu.
Kielitaito välineenä tasa-arvoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen	Paikallisen kielen oppiminen ja kielikursseille pääseminen on avainasemassa, että voi tulla tasavertaiseksi kansalaiseksi. Ilman kielitaitoa ei voi olla osana suomalaisuutta. Kielitaitoa tarvitaan opiskellessa ja työpaikan löytämisessä sekä sitten työskennellessä.	Kielen oppimalla on mahdollisuus päästä osaksi tätä yhteiskuntaa. Tavoite on saada töitä ja osallistua yhteisön toimintaan. Suomi on kansainvälinen mutta kyllä täällä tarvitaan suomen kielen taitoa.
Ammattipätevyys	Kotimaassa saavutettujen opintojen ja tutkintojen saattaminen suomalaisia tutkintovaatimuksia vastaavalle tasolle on pitkä	Työn kautta kukin voi löytää oman suomalaisen paikkansa unohtamatta omia kulttuurisia juuriaan. Maahanmuuttaneilla olisi sellaista tietotaitoa, jota

	<p>prosessi. Jo osatun ammatin jatkaminen ilman muodollisia pätevyyskriteerejä on tehty mahdolliseksi ja näin kotoutuminen ei tapahdu niin nopeasti kuin se tapahtuisi oman työyhteisön jäsenenä.</p>	<p>kannattaisi aktiivisesti pyrkiä hyödyntämään.</p>
<p>Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tulevaisuudessa</p>	<p>Suomi on yksi hyvistä maista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nykytilan kannalta. Avoin keskustelu ja uskallus puhua vaikeista asioista on tulevaisuudessakin yksi keino pitää tasavertaisuus olemassa. Nykytilanne on niin hyvä, että sen parantamista voi olla vaikea yrittää tehdä.</p>	<p>Nykytilanne on hyvä, mutta tulevaisuuden haasteet ovat jotain mitä ei tällä hetkellä vielä tunneta. Vain muuttamalla maailman mukana ja pitämällä kaikki ihmiset mukana yhteiskunnassa voidaan tulevaisuudessakin puhua kaikkien tasavertaisesta kohtelusta. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat jatkossakin jokaisen omia tekoja ja mahdollisuuksia elää omaa elämää ja suunnitella elämäänsä, uraansa ja henkilökohtaista elämää.</p>

Opiskelijan näkökulmasta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on otettu huomioon opintoja suunniteltaessa ja suomalainen asenneilmapiiri on tuonut mahdolliseksi tasavertaisen elämisen mallin ja koulutuksen saavutettavuus on enemmän kuin hyväntahtoista toivomusta. Vastuu ja velvollisuus mainittiin myös oman kokemuksen yhtenä tekijänä, kaikki hyvä ei ole ainoastaan itselle kuuluvia oikeuksia vaan oma aktiivisuus vaikuttaa myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemukseen. Aikuiskoulutuskeskuksen pitkä kokemus erilaisten oppijoiden kouluttamisessa on haastatelluiden mielestä luonut sellaisen toimintakulttuurin opiskelijan ajaksi, että avoin kommunikointi tuo tasavertaisuuden jokaisen kohdalle. Opettajat vaikuttavat osajilta kohdentaa opetus niin, että kukin

pystyy omaksumaan ainakin jotain. Aina voi kysyä lisää ja opiskelun tukitoimet auttavat tasa-arvon pyrkimyksissä.

Maahanmuuttajien koulutus koettiin tärkeänä väylänä kohti osallisuutta suomalaisuudesta ja oman paikan löytäminen ilman ammattitaitoa työhön osallistumatta ei näyttäytynyt mahdolliselta tavalta elää yhteiskunnassa. Pyrkimys kansalaisuuteen oli tavoite, johon pyritään opiskelun avulla. Kemuma (2000, 165) kertoo tutkimuksessa maahanmuuttajien tarpeen sijoittua työelämään ja osallistuvan kansalaisuuden tärkeyden. Hän myös tuo esiin ajatuksen maahanmuuttajien integroimisesta uuteen kotimaahansa yhdeksi meistä. Kansalaisuus ei vaadi valtion kansalaisuutta. Merkittävä on henkinen ja kulttuurinen kansalaisuus, johon kuuluu eettiset, moraaliset ja arvoperustaiset sekä emotionaaliset pyrkimykset kohti kansalaisuutta. Itsensä jalostaminen kuuluu olennaisena osana aktiivisen kansalaisen toimintoihin, elinikäinen oppiminen ja aikuiskoulutus yhtenä esimerkkinä näistä itsensä jalostamistoimista. (Harju 2006, 90.) Haastatteluissa kerrottiin tavoitteista elää suomalaisessa yhteisössä vallitsevien kulttuuristen tapojen mukaan kuitenkin unohtamatta omaa kulttuuria. Ajateltiin niin, että kahden ja useammankin kulttuurin yhteensovittamisella saataisiin muodostettua jotain uutta ja toivottavaa. Saman mainitsi Harju (2006, 91) toiminnallinen kansalaisuus on nähtävissä monissa eri vapaa-ajan aktiivisissa toiminnoista ja osallisuuksissa ryhmien toimintaan. Toiminnan avulla ihminen voi kehittää itseään ja saavuttaa oppia muutoinkin kuin institutionaalisen opiskelun myötä. Ratkaisevaa on yksilön, kansalaisen oma henkilökohtainen panostaminen omaan aktiivisuuteensa kansalaisena. Sosiaalisten verkostojen rakentaminen onnistuu vain koko väestön vuorovaikutuksen avulla (Pétursdóttir 2013, 65). Kerronnoissa mainittiin, että tutustuminen vallitsevaan kulttuuriin ja uusien kontaktien luominen mahdollistaa omakohtaisen kokemuksen yhteisön jäsenyydestä, kansalaisuudesta.

Opiskelijat kertoivat opiskellessaan aikuiskoulutuksessa, että siihen miten ajatellaan ja arvotetaan omia opiskelijan kokemuksia niin näihin kerrontoihin vaikuttaa aiemmat koulukokemukset ja yhtäläisesti nykyiseen opiskeluun kuuluvat työhöntutustumisjaksot. Saman oli havainnut Ylönen (2011) omassa tutkimuksessaan, jossa hän arvioi tilanteen näin, aiempien oppimiskokemusten merkitys aikuisopiskelussa antaa perustan sille, miten oman itsensä asemoi aikuisopiskelijaksi. Oppimistaan pohtiessaan Ylönen haastateltavatkin liittivät opiskelijan kokemuksiin myös työharjoittelujaksojen tapahtumat. Ne koettiin kiinteäksi osaksi omaa opiskelua. Opiskeluryhmän ilmapiiri on merkittävästi vaikuttamassa siihen, miten opiskelija tunnistaa omakohtaisen kokemuksen itsestään opiskelijana ja ryhmän jäsenenä. Samoin ilmapiirin vaikutus on koettu työharjoittelujaksojen ohjaajien ja koko työyhteisön asennoitumisen kokemuksen kautta. (Ylönen 2011, 115.)

Mahdollisuus saada opiskelupaikka ammatillisessa koulutuksessa on kotoutumistoimien ansiosta tullut tutuksi. Suomalainen kvalifikaatioihin perustuva ammatillisen pätevyuden osoittaminen ajateltiin olevan vakio länsimaisessa meritokraattisessa yhteiskunnassa. Vain oman ammattiosaamisen täydentäminen suomalaisia vaatimuksia täyttäväksi on väylä kohti tasa-arvoista ja yhdenvertaista elämää Suomessa. Tasa-arvoiseen elämiseen kuuluu työpaikan löytäminen ja oman uran jatkuva päivittäminen. Näin on elinikäisen oppimisen tematiikka omaksuttu yhdeksi tavaksi tuottaa omaa tasa-arvoista ja yhdenvertaista yhteisöllistä elämää.

Maahanmuuttajien keskinäistä vertailua tästä aineistosta tein rakennettujen tyyppihenkilöiden muodossa. Tyyppihenkilöiksi (liite 3) maahanmuuttajista koostin kaksi mahdollista henkilöä, jotka ovat kuvitteelliset, mutta mahdolliset yksilöt. Molemmat heistä ovat kotimaassaan pitkään ammatissaan toimineet ammatillisen tai akateemisen tutkinnon suorittaneet henkilöt. Tarkastelun kohteena oli hahmottaa monia eri eroavaisuuksiksi esioletettujen ominaisuuksien vaikutusta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemuksiin aikuisopiskelussa. Tyyppihenkilöiden lähtökulttuurit olivat eteläläntiseltä alueelta ja itämaisesta kulttuurista tullut henkilö. Heidän koulutustasonsa ovat erilaiset, toinen on akateemisesti koulutettu ja toinen käytännön ammattilainen. Tämän lisäksi he ovat eri sukupuolta. Samankaltaisuus löytyy heidän keski-ikäisyydestään. Elämäkokemusten määrä oli siis kummassakin tapauksessa jo havaittavissa. He olivat olleet Suomessa muutaman vuoden ja käyneet kielikursseilla sekä kotoutumiskoulutuksessa. Kummallakin oli tavoitteena asettua Suomeen pysyväisluonteisesti. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen aikuisopinnoissa oli heidän kokemuksensa mukaan ammattitaitoisesti tekojen ja asenteiden myötä ymmärretty. Aikuiskoulutuskeskuksen pitkä kokemus erilaisista oppijoista myös maahanmuuttajakoulutuksen kehittäjänä oli tuottanut tulokseksi konseptin, jota käytäntöön sovellettaessa kunkin opiskelijan tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu tuottaa näiden teemojen kertautumisen opintojen kuluessa.

6 TUTKIMUKSEN POHDINTA

6.1 Tutkimusprosessi

Pro gradu -tutkimusta työstämään lähtiessä tutkijan identiteetti oli vasta muotoutumassa ja tutkimuksen edetessä moni miten teen tutkimuksen -oppaiden neuvoista aktualisoitui ja ymmärrys omasta itsestä tutkijana selveni. Tutkimusaihe maahanmuuttajien aikuiskoulutus ja erityisesti heidän kokemansa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus olivat aiheyhdistelmänä kasvatustieteen kentällä vielä uutta ennen tutkimatonta. Tämä mahdollisti tutkijan omien valintojen runsauden ja tutkimuksen viitekehyksen koostaminen tieteelliseen keskusteluun perustui yhdistellen maahanmuuttajatutkimuksia ja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tutkimuksia ja näiden lisäksi ammatillisia ja aikuiskoulutustutkimuksia. Erilaisten, monimuotoisten, opiskelijoiden ja kansalaisten kohtaaminen on oleva arkea tulevaisuudessa – melko piankin. Opiskelu tulee olemaan yhä enemmän yksilöityä ja tähän kannattaa perehtyä jo tänään, sillä muutoin voi tilanne olla yhteiskunnan ja yksilön kannalta (hyvin) kehno.

Tutkimuksen tavoite oli perehtyä maahanmuuttajien aikuiskoulutukseen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemojen pohjalta. Aikuisopiskelijoiden käsityksiä teemahaastatteluin kerättäessä saadaan juuri opiskelijoiden omia kokemuksia kartoitettua ja näistä haastatteluista oli mahdollista koostaa ilmiöstä kokonaiskuvaa nykyisestä monikulttuurisesta aikuisopiskelusta.

Ennakkokäsitys erikulttuuritaustaisten aikuisopiskelijoiden erilaisesta suhtautumisesta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemoihin osoittautui tämän aineiston perusteella erheelliseksi ajatelmaksi. Haastatteluista jokainen kertoi hyvin samansuuntaisesti omia mietteitään. Niinpä ennalta arvioimani haastatteluaineiston vertailu ei tuottanut eroavaisuuksia vaan yhtäläisyyksiä keskustelujen pohjalta. Yleinen yhteiskunnallinen ja maailmanlaajuinen yhdentyminen ovat havaittavissa näinkin henkilökohtaisissa ajatuksissa.

Opiskelijakollegojen keskuudessa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ajateltiin olevan asenteiden ja toisen ihmisen arvostamisen myötä havaittavaa suhtautumista. Oma arvostus toisten tasa-arvoisena ajattelemiseen on kaiken lähtökohta, jotta koko ryhmän ja laajempienkin ihmisjoukkojen keskuudessa voi olla todellista tasa-arvon kokemusta.

Haastatteluissa painotettiin kielen oppimisen merkitystä. Kommunikointi paikallisen väestön kanssa on ensimmäinen tavoite uuteen kotimaahan tutustuttaessa ja kotiutuessa osaksi suomalaisuutta. Suurin este kotiutumisen kannalta on kielen oppimisen hankaluus. Ilman paikallista kieltä on lähes mahdotonta kokea kuuluvansa osaksi yhteiskuntaa (vrt. Kemuma 2000, 171). Kielitaidon tarkastelu ei ollut ennakko-oletuksena tähän tutkimukseen. Haastateltavat kertoivat paikallisen kielten oppimisen olevan väline, ei ainoastaan kommunikointiin vaan myös kulttuuriseen ymmärrykseen paikallisista tavoista ja asenteista. Se on yksi merkittävimmistä, ellei merkittävien oppimisen alue, kotoutuessa uuden kotimaan yhteiskuntaelämään. Maahanmuuttajilla oli tavoitteena osallistua uuden kotimaan elämään täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä.

Mietin monesti ennen haastatteluja ja niiden aikanakin, mutta erityisesti haastattelujen jälkeen, miten turvaan haastateltavien anonymiteetin. Opiskelijatoverien oli hyvin helppo havaita kuka osallistui ja kuka ei. Laajempi tutkimusraportin anonymiteetti ei tuottane hankaluutta, mutta osallistujan identifioiminen opiskelijatoverien keskuudessa voi olla mahdollista valmiistakin tutkimusraportista. Tulosten tarkastelu tutkielmassa tapahtui kieliasun yhtenäistämisen avulla, tutkimuksen tieteellisyyden kannalta ei ollut merkitystä juuri sanamuodolla, vaan asian ymmärtämyksellä. Kielellisesti uuden kotimaan paikallista kieltä käyttäen maahanmuuttajahaastateltavat kuitenkin pyrkivät käyttämään suomea opiskeluissaan opitussa muodossa ja suomalaistaustaiset haastateltavat puhuivat enemmän puhekielisesti. Tutkijaa helpottaa tietämys siitä, että opiskelijat keskuudessaan keskustelevat erilaisistakin aihealueista, joihin voi kuulua myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemat. Haastatteluista oli ymmärrettävissä avoin keskustelukulttuuri opiskelijoiden keskuudessa.

Tutkimus oli toimintana monia näkökulmia avartava uuden ilmiön ja yhteiskunnan perusidean tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden yhdistämisprosessi. Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaisesti pyrkimys kohti yhden ilmiön perusteellista tuntemista tuottaa ymmärryksen kautta yhä enemmän uusia kysymyksiä.

Aineiston hankinta teemahaastattelua käyttäen sopi menetelmäksi tämän tutkimuksen osalle, sillä tutkimus perehtyi selvittämään aikuisopiskelijoiden omia ajatuksia. Aineiston hankinta pohjautui olettamaan, että haastateltavat tietävät tutkimuskohteesta mittavasti ja he kykenevät muodostamaan oman käsityksensä ja tuomaan esiin kokemansa merkitykset tutkimuskohteen teemoista. Teemahaastattelun keinoin kerätty aineisto mahdollistaa laajan ja syvällisen tiedon koostamisen aineistosta laadullisin analysointi ja tulkinta menetelmin. Vuorovaikutuksellinen tapa kysyä ja antaa tilaa omasanaiselle vastaukselle tuottaa merkitysten kannalta rikasta aineistoa ja näin saatua aineistoa on mahdollista analysoida monin eri tavoin. Tässä tutkimuksessa oli tieteellisen tiedon keräämisen kannalta asianmukaista kerätä aineisto haastatteluin. Haastattelu mahdollisti

haastateltavien henkilökohtaisen kokemuksen ja äänen kuulemisen. Tutkija ei voinut jättää huomiotta tutkimuksen eettisiä ulottuvuuksia hetkeksikään. Ainoastaan eettisesti kestävä tutkimus on tieteellisesti merkittävää. Ihmisten keskuudessa tehtävä tutkimus on aina alisteinen tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin ja kunnioituksen toteutumiseksi.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus oli kuitenkin saavutettavissa, kun muistetaan aineiston alkuperä ja analysoinnissa sekä tulkinnassa koko ajan pidetään mielessä aineiston autenttisuus sekä vastaajien omien kertomusten tuleminen esiin ja tulkinta lähtien vastaajien kokemuksista. Tutkimusaiheen ennalta tuntemattomuus jo lähtökohtaisesti mahdollistaa objektiivisen aineiston tulkinnan ja kontekstoinnin yhteiskunnalliseen ilmiöön. Tulkinnassa oli koko ajan muistettava tehdä tulkintaa toisen näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa on onnistuttu tuomaan esiin se, mitä haastatellut ovat kertoneet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemuksesta aikuisopinnoissaan. Tutkimuksen tieteellinen luotettavuus on tehty aineiston monipuolisella tavalla tarkastella saatua aineistoa ja tulkita sitä tarkastellen kokonaisuutta, vertaillen opintoryhmien välisiä kerrontoja sekä vielä näiden lisäksi koostamalla kaksi tyyppitarinaa koko aineiston materiaalista. Näin on tavoitettu kvalitatiivisen tutkimuksen perusta aineiston läpikotainen analysointi ja tulkinta.

Tutkimuksen toteuttaminen teemahaastattelun muodossa tuotti vastauksia tutkimuskysymyksiin. Pro Gradu -tutkimuksen tavoitteet täytyivät näinkin teknisen tutkimustavan myötä. Tutkimusraportissa tulee hyvin selville, että näin toteutettu tutkimus voi antaa tapauskohtaisen yleistyksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemukseen aikuisopiskelussa.

6.2 Tutkimuksen johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Pro gradu -tutkimuksen anti kasvatustieteen kentälle on avaus kohdentaa tutkimuksellista mielenkiintoa enenevässä määrin monikulttuurisuuden ymmärtämiselle koulutuksen ja kasvatustieteen alalla. Tutkimukseen osallistuneet aikuisopiskelijat suhtautuivat myönteisesti siihen, että heidän asemaansa suomalaisessa yhteiskunnassa on kiinnostuttu tutkimaan. Myönteinen suhtautuminen opiskelun avulla saavutettuun tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen oli kuitenkin ehkä osaltaan seurausta siitä, että kaikilla haastatelluilla oli opintoja takana jo synnyinmaastaan ja osalla jo takana suomalaisen koulutusjärjestelmän kotoutumisopinnotkin. Tieteellisen tutkimuksen mielenkiinto kohdistettuna maahanmuuttajien omakohtaisiin kokemuksiin myös osaltaan antoi heille vahvistuksen siihen, että suomalaisuuteen kuuluu olennaisena osana kaikkien kansalaisten tasa-arvoinen ja yhdenvertainen asenneilmapiiri ja käytännön arvostava kohtelu.

Suomessa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemat ovat tulleet tutuiksi jo muutaman vuoden Suomessa asuneiden keskuudessa. Yhteiskunnallinen eetos tasa-arvosta yhtenä perusarvona on siis tavoittanut uudet yhteisön jäsenet siinä missä koko väestönkin. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tutkimuksen aiheena ovat aikakautemme pysyviä teemoja, joista ollaan kiinnostuneita, ei ainoastaan tieteen alueilla, vaan myös arkipäivän elämässä. Tutkimukseen osallistuneilla oli takanaan suoritettu tutkinto. He olivat halukkaita opiskellen pätevyitymään ammatillisen osaamisensa suomalaisiksi tietotaidoksi. Näin tämä tutkimus saavutti samansuuntaisen tuloksen kuin Kemuma (2000). Hän päätyi tulkintaan, että mitä enemmän aikuisena uuteen maahanmuuttajalla on opintoja jo takanaan niin sitä positiivisemmin ja innokkaammin hän on valmis opiskelemaan lisää uudessa kotimaassaan. Yhdenvertaisuus voi vahvistua vain syrjinnän tunnistamisella ja puuttamalla poistaen syrjinnän tilanteisiin (Mäkelä 2013, 79–80). Haastatteluissa mainittiin monesti se, että jo opiskelleena halutaan saada opinnot vastaamaan suomessa vallitsevia tietotaitovaatimuksia. Aiemmin saavutetun ammattipätevyuden arvostaminen omakohtaisesti kohtasi kuitenkin hankaluuksia pätevyysvaatimusten tunnistamisen ja tunnistamisen taholta. Suomalainen koulutusjärjestelmä sai myös ymmärrystä, sillä täällä voi jokainen pätevyitä eikä pätevyitymiseen vaikuta sosioekonominen asema. Mahdollisuuksien olemassaolo luo tasa-arvoisuutta ja myös yhdenvertaisuutta.

Monikulttuurisen Suomen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tila on aikuisopiskelijoiden mukaan lyhyesti sanoen hyvä. Tarkempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että vaikka tilanne on yleisesti hyvä ja toimiva, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttaminen ei ole stabiili tila vaan muuttuvaa niin kuin yhteiskuntakin. Suomeen lähialueelta muuttanut jo ammatillisen pätevyuden kotimaassaan saanut henkilö arvioi nykyistä opiskeluaan ja opiskeluryhmäänsä vertaillen melko erityyppiseen asenneilmastoon. Maantieteellisesti kaukaa Suomeen muuttanut aikuinen arvioi puolestaan omaa tämän hetken opiskelukokemustaan erillisenä kokemuksena. Hän ei niinkään näe yhtäläisyyksiä aiemman opiskelukokemuksensa ja nykyisen välillä.

Positiivinen asennoituminen koulutuksen keinoin saavuttaa tai ylläpitää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta voi olla myös yhteydessä siihen asiaan, että haastattelujen maahanmuuttajat olivat jo suorittaneet opintoja synnyinmaassaan ja löytäneet yhteisöllisen paikkansa ammattiosaamisen myötä. Näin myönteinen suhtautuminen aikuisena opiskelua kohtaan oli lähtökohtaisesti vallitseva kokemus. Tutkimuksen aikana ilmennyt aikuisopiskelijan omien valmiuksien merkitys etsiä omaa ammatillista uraansa osoittautui ensiarvoisen tärkeäksi hänen tavoitellessaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta myös omalla opintopolullaan. Kohtelias ja osallistuva haastattelutilanne loi tilanteen, jossa opiskelun painottaminen yhtenä keinona kohti tasaveroisuutta kanssaihminen myötävaikutuksella koettiin ainoastaan myönteisenä asiana. Akateeminen lähestyminen haastatellen

valmiiden teemojen lokeroimana tuotti tämän pro gradu -tutkimuksen tuloksen. Metodisesti erilainen lähestymistapa voisi tuottaa toisen tuloksen ja painotukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemoihinkin mahdollisesti olisivat toisin painottuneet. Samaten haastattelujen kieli suomi sai ehkä yksinkertaistetumpaa kerrontaa kuin omakielinen haastattelu olisi tuottanut. Jatkotutkimuksen kannalta nämä edellä mainitut havainnot, jotka alkoivat muotoutua aineistoa analysoidessa ja tulkitessa olisi tieteellisesti kannatettava tutkimustapa. Tutkimusaihetta voisi olla mielekästä tutkia myös erityyppisin esimerkkitarinoin. Mielekäs ja tieteellisesti toisenlaista ja syvempääkin tietoa saataisiin opiskelijoiden omansanaisten oman elämän sattumusten kerrontojen tutkimisella. Tämä tutkimus tehtiin suomeksi. Ratkaisu oli perusteltu, sikäli kun maahanmuuttajien monimuotoisuus ja kielitaito tuli osaltaan todistetuksi tämän aineiston avulla. Omakieliset haastattelut toisaalta tuottaisivat monipuolisempaa ja mahdollisesti jopa seikkaperäisempiä selostuksia tutkimusteemoista.

Tämän tutkimuksen tieteellistä merkitystä voi hyvin perustella sillä, että monikulttuuristen opintoryhmien (aikuis-)opiskelijoita on vähemmän tutkittu kuin opetusalan ammattilaisia: opettajia ja ohjaajia monikulttuurisen ja monimuotoisen koulutuksen alueella.

LÄHTEET

Aarnitaival, S. 2012. Maahanmuuttajanaiset työelämä tietoa etsimässä. Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä. Akateeminen väitöskirja. Informaatiotieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. www-muodossa: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66895/978-951-44-8800-9.pdf?sequence=1>> Luettu 6.11.2013.

Ahmad, A. 2005. Getting a Job in Finland. The Social Networks of Immigrants from the Indian Subcontinent in the Helsinki Metropolitan Labour Market. Akateeminen väitöskirja. University of Helsinki. Department of Sociology. Helsinki: Helsinki University Printing House. Wwww-muodossa: <<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosio/vk/ahmad/gettinga.pdf>> Luettu 1.4.2014.

Ahtela, K., Bruun, N., Koskinen, P. K., Nummijärvi, A. & Saloheimo, J. 2006. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Helsinki: Talentum, Gummerus kirjapaino.
Aikuiskoulutus 2013. OKM Aikuiskoulutus. www-muodossa: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/> Luettu 31.10.2013.

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet. 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print- Tampereen yliopistopaino.

Alanen, A. 1983. Elinikäisen kasvatuksen käsite. Teoksessa: A. Alanen & J. Sihvonen Elinikäinen kasvatustieteet. Porvoo: WSOY. 14–26.

Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ammatillinen peruskoulutus. 2014. Opetushallituksen verkkomateriaali. <http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot> Luettu 1.9.2014.

Ammatillisen perustutkinnon perusteet. 2010. Määräys 17/011/2010. www-muodossa: <http://www.oph.fi/download/124811_SoTe.pdf> Luettu 26.4.2014.

Andersson, P. & Fejes, A. 2013. Mobility of knowledge as a recognition challenge: experiences from Sweden. Teoksessa: S. Guo. (toim.) Transnational Migration and Lifelong Learning, Global Issues and Perspectives. London and New York: Routledge. 54-71.

Aunola U. & Ikonen K. 2001. Maahanmuuttajat kotoutuvat -koulutus sen tukena. Opetushallitus. Yliopistopaino. Wwww-muodossa: <http://www.oph.fi/download/121979_kotokirja.pdf> Luettu 3.4.2014.

Ells, C. 2011. Communicating Qualitative Research Study Designs to Research Ethics Review Boards. *The Qualitative Report*. Vol. 16 nro 3 toukokuu 2011.

Guo, S. 2013. Lifelong learning in the age of transnational migration: emerging trends and challenges. Teoksessa: S. Guo. (toim.) *Transnational Migration and Lifelong Learning, Global Issues and Perspectives*. London and New York: Routledge. 6-21.

Harisalo, R. & Miettinen, E. 2004. Hyvinvointivaltio, Houkutteleva lupaus vai karvas pettymys. Tampere University Press Vammala: Vammalan kirjapaino. Www-muodossa: https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68035/hyvinvointivaltio_2004.pdf?sequence=3> Luettu 1.12.2013.

Harju, A. 2006. Aktiivinen kansalaisuus ja siihen kasvaminen. Teoksessa: J. Tuomisto & P. Salo (toim.) *Edistävää ja viihdyttävää aikuiskasvatus*. Tampere: Yliopistopaino. 85–112.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ikävalko, E. 2014. Tasa-arvosuunnitelmien seuranta 2013. Lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten tasa-arvosuunnittelu. Raportit ja selvitykset 2014:6. Verkkojulkaisu. Www-muodossa: http://www.oph.fi/download/158787_Tasa_arvosuunnitelmien_seuranta_2013.pdf> Luettu 8.8.2014.

Itälä, J. 1983. Opiskelun vapaus sivistysvaltion tunnus – näkökohtia vapaan aikuiskoulutuksen ja nk. säännönmukaisen koulutuksen keskinäisistä suhteista. Teoksessa: A. Alanen & J. Sihvonon Elinikäinen kasvatus. Porvoo: WSOY. 263–274.

Kakkuri-Knuuttila, M-L. 2011. Argumentti ja kritiikki, lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. 8. painos. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Kemuma, J. 2000. The Past and the Future in the Present. Kenyan Adult Immigrants' Stories on Orientation and Adult Education in Sweden. Akateeminen väitöskirja. Uppsala: Uppsalan yliopisto.

Kiuru, K. & Ihalainen, L. 2013. Kiuru ja Ihalainen huolissaan koulutuksen epätasa-arvoisuudesta. Yle-politiikka uutiset. 8.10.2013. www-muodossa: http://yle.fi/uutiset/kiuru_ja_ihalainen_huolissaan_koulutuksen_epatasa-arvoisuudesta/6870522> Luettu 8.2.2014.

Kostiainen, L. 2011. Oppilas yksilönä – yksilöllisyyden tuottaminen koulutuspuheessa. Tampereen yliopisto. Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma. Www-muodossa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82452/gradu04967.pdf?sequence=1>> Luettu 25.3.2014.

Koulutus ja tutkimus. 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016 kehittämissuunnitelma. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. www-muodossa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>> Luettu 5.6.2014.

Kupari, P., Välijärvi, J., Andersson, L., Arffman, I., Nissinen, K., Puhakka, E. & Vettenranta, J. 2013. PISA Ensituloksia 12. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013: 20. Jyväskylän yliopisto koulutuksen tutkimuslaitos. OECD. www-muodossa: <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm20.pdf?lang=fi>> Luettu 4.12.2013.

Laki kotoutumisen edistämisestä. 2010. Finlex. Www-muodossa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>> Luettu 8.4.2014.

Laki naisten ja miesten tasa-arvosta. 1986. Tasa-arvolaki. Finlex. www-muodossa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>> Luettu 8.4.2014.

Lehtinen, V. 1983. Aikuiskoulutus osana elinikäistä kasvatusta. Teoksessa: A. Alanen & J. Sihvonen Elinikäinen kasvatusta. Porvoo: WSOY. 294-317.

Longworth, N. 2003. Lifelong Learning in action: Transforming Education in the 21st Century. London: Kogan Page Limited.

Lumsden Wass, K. 2004. Vuxenutbildning i omvandling: Kungskapslyftet som ett att organisera förnyelse. Göteborg Studies in educational sciences 219. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus. 2008. Opetushallitus. Vaasa: Oy fram Ab. <http://www.oph.fi/download/140362_MaahanmuuttajatOPS_2008.pdf> Luettu 17.7.2014.

Mäkelä, M. 2013. Yhdenvertainen oikeus sivistykseen. Tutkimus sivistyksellisen yhdenvertaisuuden perusoikeuden sisällöstä erityisesti yhdenvertaisessa oikeudessa perusopetukseen, taiteen perusopetukseen ja kuntien kulttuuripalveluihin. Akateeminen väitöskirja Tampereen yliopisto Johtamiskorkeakoulu. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Www-muodossa: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67976/978-951-44-9041-5.pdf?sequence=1>> Luettu 26.5.2014.

Niessen, J. & Huddleston, T. 2010. Kotouttamiskäsikirja päättäjille ja käytännön toimijoille. 3. laitos. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. Www-muodossa: <http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_12892_622671702.pdf> Luettu 28.10.2014.

Oppimisen iloa läpi elämän. 2012. Elinikäisen oppimisen neuvoston toimintasuunnitelma 2012–2015. 13.12.2012. www-muodossa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/elinikaistenoppimisenneuvosto/liitteet/EIO_neuvoston_toimintasuunnitelma_2012-2015.pdf> Luettu 1.5.2014.

Pantzar, E. 2006. Aikuiskasvatuksen ulottuvuudet elinikäisen oppimisen tulkinnoissa. Teoksessa: J. Tuomisto & P. Salo (toim.) Edistävää ja viihdyttävää aikuiskasvatus. Tampere: Yliopistopaino. 45–58.

Pantzar, E. 2007. Aikuiskasvatuksen toimintakentät. Teoksessa K., Collin & S., Paloniemi (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Pantzar, E. 2013. Elinikäinen oppiminen aikuisuuden näkökulmasta. Teoksessa: J. Hakala & K. Kiviniemi (toim.) Vuorovaikutuksen jännitteitä ja säröjä. Aikuispedagogiikan haasteiden äärellä. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. 11–21.

Pétursdóttir, J. 2013. Taide kotouttaa. Taiteen opetus kotouttamisvaiheessa olevien maahanmuuttajien kolmannen sektorin opetuksessa. Pro gradu – tutkielma. Lapin yliopisto. Taiteiden tiedekunta. Www-muodossa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/97119/Pe%CC%81tursdo%CC%81ttir__Johanna_Gradu2014.pdf?sequence=2> Luettu 29.10.2014.

Pitkänen, P. 2005. Learning Intercultural Interaction in the Workplace: A Case Study in Eastern Finnish Enterprises. Teoksessa: M.-L. Julkunen (toim.) Learning and Instructions on Multiple Contexts and Settings III. Proceedings of the Fifth Joensuu Symposium on Learning and Instruction. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. 13–25.

Pohjonen, P. 2001. Työssäoppiminen tarkasteltuna ammatillisen aikuiskoulutuksen ja työelämän näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Ammattikasvatuksen tutkimuslaitos Hämeenlinna. Sähköinen väitöskirja: Acta Electronica Universitatis Tamperensis 144. www-muodossa: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67485/951-44-5238-0.pdf?sequence=1>> Luettu 28.4.2014.

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E.-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L. 2010. Osallisena Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielen tutkimuksen keskus. Suomen kulttuurirahasto. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. www-muodossa: <<http://skr.fi/sites/default/files/osallisenasuomessa.pdf>> Luettu 22.11.2013.

Somalis in Helsinki. 2013. Somalis in Helsinki – home at Europe. New York: Open society foundations. www-muodossa: <<http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/somalis-helsinki-20131121.pdf>> Luettu 22.11.2013.

Suenson, E. 2013. Method and Fieldwork in a Hermeneutical Perspective. Teoksessa: J. Hämeen-Anttila (toim.) Frog & P. Latvala with H. F. Leslie. Approaching Methodology. Second revised edition with an introduction by Ulrika wolf-Knuts. Finnish Academy of Science and Letters. Suomalaisen tiedeakatemian toimituksia Humaniora 368. Helsinki: Academia Scientarium Fennica. (69–81).

Teräs, M. 2013. Kulttuurinen esteettömyys. Teoksessa M. Laitinen (toim.) Miksi joka paikkaan pitää päästä. Sivistystä kaikille -julkaisusarja. Kansanvalistusseura. Vantaa: Hansaprint. 95–112.

Tilastokeskus. 2013. Ei suomalaista syntyperää olevat % koko väestöstä. Www-muodossa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2012/01/vaerak_2012_01_2013-09-27_tie_001_fi.html> Luettu 20.11.2013.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-2. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Walford, G. 2004. Doing Qualitative Educational Research. A personal guide to the research process. Uudistettu painos. Lontoo: Continuum.

Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategia. 2013. www-muodossa: <http://www.intermin.fi/download/44618_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_.pdf> Luettu 5.6.2014.

Vartiainen, J. 2013. Maahanmuutto palvelee talouskasvua. Yle kotimaa uutiset 28.12.2013. Www-muodossa: <http://yle.fi/uutiset/juhana_vartiainen_maahanmuutto_palvelee_talouskasvua/7003318?ref=leiki-uu> Luettu 1.3.2014.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Väestöliitto 2013. Maahanmuuttajat. www-muodossa: <http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/> Luettu 12.11.2013.

Yhdenvertaisuus. 2013. Internetsivusto Yhdenvertaisuus.fi www-muodossa: <<http://www.yhdenvertaisuus.fi>> Luettu 1.11.2013.

Yhdenvertaisuuslaki. 2004. HE 44/2003 vp. Yhdenvertaisuuslaki. Finlex. www-muodossa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040021>> Luettu 1.11.2013.

Yhteiseen ymmärrykseen tasa-arvosta. Opas oppilaitoksen tasa-arvosuunnitelman laadintaan. 2008. Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Ylönen, M. 2011. Aikuiset opin poluilla Oppimistukikeskuksen asiakkaiden opiskelukokemuksista ja kouluttautumishalukkuudelle merkityksellisistä tekijöistä. Itä-Suomen yliopisto. Dissertations in Education, Humanities, and Theology. Joensuu: Kopijyvä oy. Www-muodossa: <http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0520-8/urn_isbn_978-952-61-0520-8.pdf> Luettu 28.4.2014.

HAASTATTELU OPISKELIJALLE

Haastattelun alkuun lämmittelyksi ja haastattelun myötä saatujen vastausten analysoinnin tueksi seuraavat kysymykset:

Aiempi koulutustausta?

Ammatti?

Opiskelun tavoite?

Sukupuoli, perheellisyys, ikä, etninen tausta/ lähtömaa?

HAASTATTELU OSIO

Kerro...

tasa-arvo

Mitä se tarkoittaa?

Mitä merkitystä tasa-arvolla on?

Miten toteutuu?

Miten näkyy opiskelussa?

Miten pitäisi toteutua?

yhdenvertaisuus

Mitä se tarkoittaa?

Mitä merkitystä yhdenvertaisuudella on?

Miten toteutuu?

Miten näkyy opiskelussa?

Miten pitäisi näkyä?

ammattillinen aikuisopiskelu

Mitä se tarkoittaa?

Mitä merkitystä näillä opinnoilla on?

Miksi opiskelet?

Mitä opiskelu mahdollistaa opiskelijalle?

Otteita alkuperäisistä haastatteluista

Tasa-arvo monikulttuurisissa opintoryhmissä

”no sitä että opiskelijalla on niinku samanceliset oikeudet ja velvollisuudet niinku kaikessa jos mä ajattelen tässä meidänkin missä on ulkomaalaisia kaikilla samanarvosta tää näin tää opiskelu kuin suomalaisillakin ja oikein että heidän helpotetaan pidemmät suoritusajat mm kokeissa. Tavallaan hyvä ja näkyy opiskelussa. Merkitystä että näkyy opiskelussa mm. niinku lukivaikeus saa joitain apuja siihen.”

”On toteutunut mitä tässä on pystynyt näkeen. Tasa-arvo on jo toteutunut mitä on jo tehty kielitaidon panostus. Vieläkin voisi enemmän panostaa kielen taitoon. Kielitaidon tasoon voisi panostaa vielä enemmänkin vaikka on jo hyvin panostettu.”

Yhdenvertaisuus

”Mun mielestä ne olis aikalailla sama asia tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. En ole miettinyt näitä sanatasolla. On ihan hyvä termi yhdenvertaisuus.”

”Suomi on kokonaan hyvin tasa-arvoinen ja yhdenvertainen maa ja se näkyy jokapäiväisessä elämässä.”

Tyyppihenkilö 1

Ensimmäisenä esimerkkinä on läntiseltä pallonpuoliskolta aikuisena Suomeen muuttanut akateemisen tutkinnon suorittanut keski-ikäinen nainen. Hän kertoi suomalaisen tasa-arvon olevan esimerkillisellä tasolla. Maa, jossa ketään ei jaotella rodullisin perustein on hänen mukaansa jo lähtökohtaisesti maailmanlaajuisesti edellä muuta maailmaa. Erityisesti siksikin, että monet valtiot, jotka pitävät itseään länsimaisen demokratian mallimainia jaottelevat ihmisiä rodullisin, etnisin määrittein. Hän myös mainitsi, että todellista tasa-arvoa on erilaisuuden hyväksyminen eikä eroavuuksien korostaminen. Maahanmuuttajana hän ymmärtää sen, että synnyinmaassa saavutetut oppiarvot ja ammatilliset pätevyudet vaatinevat joitain lisäopintoja päivittyäkseen suomalaisten ammattipätevyysvaatimusten mukaisiksi. Omien opintojen pätevöittäminen suomalaisiksi ammattipätevyysvaatimukset täyttäväksi kestää ajallisesti pitkään, koska jokaisen aiemmat opinnot käydään tapauskohtaisesti tarkasti läpi ennen kuin voidaan määritellä miten opinnot täydennetään ja näin ammatillinen pätevyys tulee todistetuksi. Mahdollisuus jatkaa omalla ammattiuralla myös Suomessa on oman ammatti-identiteetin kannalta merkityksellistä ja samalla hän voi itse kokea aiemmat opiskelunsa ja työelämänsä tärkeiksi myös uudessa tilanteessa eläessään.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemoja pohtiessaan selvästi merkityksen sai opiskelun ja ammatillisen pätevyuden myötä saavutettavissa oleva tasa-arvoisuus toisten suomalaisten kanssa. Yhteiskuntaan osallistuminen on aktiivista toimintaa ja ryhmän osaksi pääseminen on ensiaskel kohti suomalaisuutta. Kuitenkin hän mainitsi, ettei ole mielekästä unohtaa omaa synnyinidentiteettiä. Se ei kuitenkaan sulje pois uuden yhteisön ja kulttuurin tapojen omaksumista ja tuleamista yhdeksi meistä. Työelämään osallistuminen on tärkeä vaihe pyrittäessä kohti tasa-arvoista ja yhdenvertaista elämää yhtenä kansan jäsenenä. Länsimainen työtä ja koulutusta korostava asenneilmapiiri on tullut tutuksi melko pian Suomeen tulon jälkeen. Aihepiiri on laajemmaltikin länsimainen ilmiö. Ihmisen osallistuminen yhteiskuntaan perustuu muodollisten kvalifikaatioiden pohjalle. Mahdollisuus olla yksi meistä on toivottava kokemus. Hän mainitsi, että suomalaisuuteen oppiminen voi tapahtua vain vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa ja kommunikoiden suomeksi – vaikka täällä on mahdollista toimia myös englannin kielellä.

Tyyppihenkilö 2

Toisena esimerkkinä Aasiasta Suomeen muuttanut keski-ikäinen mies, joka oli synnyinmaassaan saavuttanut terveydenhoitoalan ammatillisen tutkinnon. Oma ammatti on hänen mielestään merkityksellinen ja nykyisessä työelämätilanteessa myös tulevaisuuden ala. Siksipä hän on pyrkinyt kurssittamaan itseään kohti suomalaisen työelämän vaatimia ammattitaitopätevyyksiä. Oma opintopolku Suomessa ei ole kuitenkaan helposti saavutettavissa, sillä ensin on opittava paikallinen kieli ja saatava oma kielitaito tasolle, jolla pystyy asioimaan itsenäisesti arjen toiminnoissa. Tasa-arvon toteutumisessa maahanmuuttajille hän mainitsee kotoutumiskoulutusten merkitysten laajuuden. Pelkän kielen oppiminen ei riitä on myös tutustuttava paikallisen kulttuurin vallitseviin olosuhteisiin ja opittava erilaisen kulttuurin vaikutus ihmisten toimintoihin. Kotoutumiskoulutuksen laaja-alaisuus oli hänen mielestään erittäin positiivinen kokemus. Opettajien ystävällinen ja ohjaava asennoituminen auttoi oman itsen asemoimista osaksi suomalaisuutta. Hänenkin mielestään on merkityksellistä, ettei omaa identiteettiä unohdeta tai pyritä korvaamaan uudella. Uuden kulttuurin omaksuminen on lisä identiteetin päälle – ei aiemman korvaaja.

Oman uran myötä ajatus osallistumisesta yhtenä jäsenenä suomalaiseen yhteiskuntaan ja elinpiirin toimintaan on mahdollista aktiivisen oman kiinnostuksen kautta. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tosiasiallisen kokemuksen kannalta olisi nykytilanteeseen parempi vaihtoehto jo vastaanottokeskuksessa asumisen aikana pystyä opiskelemaan ja näin ollen työllistyminen voisi tapahtua nopeammin ja oman paikan löytäminen ja kotiutuminen tapahtuisi helpommin eivätkä erilaisten päätösten saamisen odottelu olisi ainoa päivän toiminto ilman oleskelu- tai opiskelulupia.